intra

OM FLERHANDIKAPP OCH INLÄRNINGSSVÅRIGHETER
I KULTUR OCH SAMHÄLLE

NR 2. 2007

Dags att göra något åt de gode männen!

Om du som läser detta av någon anledning plötsligt hamnade i en situation där du tappade förmågan att själv bestämma över din ekonomi och dina levnadsbetingelser i övrigt – vem skulle du då vilja tog hand om detta? Vem skulle du överlämna bestämmanderätten över dina pengar till? Vem skulle du vilja ha som bevakade din rätt?

Vuxna personer med utvecklingsstörning har för det mesta inte möjlighet att välja i vems händer de lägger detta avgörande inflytande. De kan inte välja vem som ska ha makten över deras liv.

Många får leva större delen av vuxenlivet med de egna föräldrarna som bestämmer över ekonomi och levnadsförhållanden. Är det alltid så bra? Andra får nöja sig med någon som knappt hinner komma på besök och som kanske dessutom är ansvarig för ett flertal.

Som vi visar i en artikel i detta nummer av Intra hamnar många personer som har en förmögenhet i en mycket konstig sits. På grund av förmögenheten mister man hela eller delar av bostadstillägget. Inkomstbortfallet borde då rimligen kompenseras med att man använder sin förmögenhet. Men många gode män ser inte huvudmannens välbefinnande som sin huvuduppgift utan stirrar sig blinda på det ekonomiska bokslutet. Pengar som kunde använts till att förgylla vardagen för personer med funktionshinder ligger och samlar damm på bankkonton.

Kontrollen och utbildningen av gode män har varit på tok för dålig. Både när det gäller ekonomin och hur de bevakar den enskildes rätt. Överförmyndarna är som regel ensamarbetare, tillsatta på politiska meriter på ålderns höst. Det säger sig självt att det inte blir nån vidare fart på en sådan institution. Och länsstyrelsen har hittills försummat sin uppdrag att kontrollera och ge råd till överförmyndarna.

Många av de 40 000 gode män som finns i landet gör ett engagerat arbete. Trots låg ersättning lägger de ner sin själ och hjärta i att hjälpa sina huvudmän. Även för deras skull behövs ett reformerat godmansskap. De gode männen behöver inte bara bättre tillsyn, de behöver även utbildning, handledning och bättre betalt.

Frågan om gode män är gediget utredd. För två år sedan presenterade en statlig utredning slutbetänkandet *”Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna”* (1 481 sidor!). En rad förslag fanns där, som om de förverkligades, skulle komma till rätta med de värsta bristerna i dagens situation.

Så nu väntar vi bara på lite politisk handlingskraft. Det brådskar eftersom dagens missförhållanden alltför ofta drabbar den enskilde. För henne/honom kan en bra god man vara skillnaden mellan ett bra och ett dåligt liv.

Redaktionen

innehåll

intra 2/2007

intra

Prenumerantärenden
Intra
Kaktusvägen 38
125 55 ÄLVSJÖ
e-post: intra@swipnet.se
Fax 08-97 11 04
Tel 08-647 87 90

Redaktion
Karl Grunewald
Redaktör, ansvarig utgivare
Vesslevägen 12
131 50 SALTSJÖ-DUVNÄS
Tel o fax 08-716 34 33
e-post: karl.grunewald@swipnet.se

Hans Hallerfors
Redaktör, layout
Ljusnevägen 47
128 48 BAGARMOSSEN
Tel 08-647 87 90
e-post: hans.hallerfors@telia.com

Roger Blomqvist
Kaktusvägen 38
125 55 ÄLVSJÖ

Hemsida: www.intra.info.se

Prenumeration
INTRA är en prenumeranttidskrift som utkommer med fyra nummer per år. Prenumerationen gäller för fyra nummer när än du börjar. Betala på postgiro: 636 55 62 - 5 eller bankgiro: 5308 - 1485. Prenumerationspris: 265 kr.

Norge: Betala 250 Nkr på postgiro 0806-1900927.
Finland: Betala 28 Euro på postgiro 800011-70844089.

Organisationsnummer: 814000-8890.

Tryck: Sjuhäradsbygdens tryckeri

ISSN 1102-4143

INTRA är befriad från moms.

INTRA ges ut av Stiftelsen Utvecklingsstörda i Fokus vars ändamål är att verka för ökad information om resultatet av forskning, metodutveckling och samhällets insatser beträffande personer med utvecklingsstörning och andra med närliggande problematik.
Ledamöter: Roger Blomqvist, Fredrik Grunewald, Karl Grunewald, Hans Hallerfors, Bror Tronbacke, Iren Åhlund.
Suppleanter: Maria Hedenvind, Lotta Löfgren Mårtensson, Mårten Söder, Magnus Tideman.

17:e ÅRGÅNGEN

Hur blir det med LSS?

Vad händer med den statliga LSS-kommittén? Kommer lagen att vidgas ytterligare? Ska staten ta ett större ansvar för ekonomin? Vad vill egentligen LSS-kommitténs nye ordförande Kenneth Johansson åstadkomma? Vi besökte honom i Riksdagshuset. Sid 4

Godmansfrågor

Ledare	Sid 2
Förmögen blir fattig	Sid 9
Kan man byta god man?	Sid 10
Gode män och förskingringar	Sid 11

Hälso- och sjukvård

Hälsovården fungerar inte	Sid 12
Psykofarmaka	Sid 13
Betalt för hälsovård?	Sid 14
Övervikt och hälsovård	Sid 31

Yrkesfrågor

Utdrag ur belastningsregistret	Sid 8
Vad ska personalen heta?	Sid 15
I Grunden har vi coacher	Sid 16

Kommunernas LSS-riktlinjer:
SKL *(Sveriges kommuner och landsting)* ***struntar i kritiken! Sid 18***

Karl Grunewald

Karl kommenterar:

Tillsyn av tillsynen	Sid 22
Skandal i Danmark	Sid 24
Brister i pedagogisk historik	Sid 24
Handikapphistoriska föreningen	Sid 24
Ansvarskommittén	Sid 25

”Det är svårt, förstår du Berith, att förstå att jag inte kan förstå. Men det är ännu svårare att förstå att andra inte förstår, att jag inte kan förstå!” Sid 26

Berith Cech skriver om hur man kan arbeta för ökad delaktighet.

Dessutom

Handikappomsorg 2006	Sid 21
Föräldrar med utvecklingsstörning	Sid 21
Samordning av insatser	Sid 21
Ny skrift från Sisus	Sid 29
Omvändelse i Ovanåker	Sid 29
Konstskolan Linnea hotad	Sid 29
Förbud mot kafé?	Sid 30
Diskriminering i Europa	Sid 30
Omslagets konstnär	Sid 34

Fasta medarbetare i Intra:
Lotta Löfgren Mårtensson, lotta.lofgrenmartenson@telia.com
Maria Normark, maria.normark@compaqnet.se
Mårten Söder, marten.soder@soc.uu.se
Magnus Tideman, magnus.tideman@hos.hh.se

Besök Intra´s hemsida: www.intra.info.se

Vi på Intra är naturligtvis nyfikna på vad som händer med den statliga LSS-kommittén. Kommer lagen att vidgas ytterligare? Ska staten ta ett större ansvar för ekonomin? Vad vill egentligen den nye kommittéordföranden Kenneth Johansson åstadkomma? Vi besökte honom i Riksdagshuset. Karl Grunewald frågade och Hans Hallerfors antecknade och fotograferade.

Hur blir det med L

Kenneth Johansson har något av den gamla sortens centerriksdagsman över sig. Som kommunalpolitiker, väl förankrad i Dalarna, så vet han hur man driver fram ett ärende. Han är nog inte den som räds att ta tag i de svåra frågorna, trots sin mjuka och vänliga framtoning. Vi träffas i hans rymliga kontor i riksdagshuset.

Vem är han?

Kenneth Johansson börjar med att beskriva sig själv:

– Jag är riksdagsman från Dalarna. Sedan 1998, när jag kom in i riksdagen, har jag varit ledamot av socialutskottet och numera är jag dess ordförande. Tidigare har jag arbetat som administrativ chef på Falu lasarett och också varit ordförande i socialnämnden i Falun under 80-talet och första delen av 90-talet. Dessutom är jag gift med en enhetschef inom LSS-verksamheten i Falun kommun, så jag får reda på en hel del i ämnet hemma vid köksbordet. Jag har också varit ordförande i lokala handikapprådet i Falun. Dessutom är jag ledamot i Socialstyrelsens och i SAMHALLs styrelse. I LSS-kommittén har jag varit med sedan starten. För mig är det oerhört angeläget att få jobba med människor, som miljön och vi andra gör till utsatta människor.

Hur långt har LSS-kommittén hunnit?

– Förra året gick mycket i stå. Riksdagen tog initiativ till att assistanskommittén skulle få tilläggsdirektiv. Men det dröjde länge innan den gamla regeringen kom till skott och fick fram dessa direktiv. Och sedan gick det lite på sparlåga med kommittén under hösten 2006. Men under 2007 har vi satt högsta hastighet. Vi har täta sammanträden och lägger in hearings och vi har haft många kontakter med olika handikapporganisationer, assistansanordnare och med forskare.

LSS-kommittén

Denna kommitté hette ursprungligen Assistanskommittén och skulle se över den personliga assistansen. S-regeringen hann, innan valnederlaget, ge kommittén nya direktiv om en bred översyn av LSS. I uppdraget ingår bl.a. att analysera för- och nackdelar med tänkbara huvudmannaskap.

I november 2005 lämnades delbetänkandet På den assistansberättigades uppdrag (SOU 2005:100) till regeringen. I delbetänkandet fanns förslag om en ökad och mer aktiv tillsyn i samband med personlig assistans och om ökad kontroll och uppföljning av vad assistansersättning används till.

I LSS-kommittén ingår, förutom ordföranden, tio ledamöter från samtliga riksdagspartier samt sakkunniga och experter från berörda myndigheter och organisationer. De experter som sitter med i utredningen är:
Gerd Andén, Föreningen JAG, Peter Brusén, Socialstyrelsen, Malin Dahlberg Markstedt, Barnombudsmannen, Vilhelm Ekensteen, Intresseföreningen för Assistansberättigade (IfA), Ellinor Englund, Sveriges Kommuner och Landsting, Ken Gammelgård, Handikappombudsmannen, Christina Janzon, Försäkringskassan, Eva Nordin-Olson, Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO), Clas Olsson, Sveriges Kommuner och Landsting, Lena Retzius, Kommunal, Bengt Siesing, Försäkringskassan, Sven Sjöberg, Handikappförbundens Samarbetsorgan, Claes Tjäder, Hjälpmedelsinstitutet.
Huvudsekreterare är Pär Alexandersson.

Läs mer på LSS-kommitténs hemsida:
http://www.sou.gov.se/assistans/index.htm

Psykiskt funktionshindrade

Tror ni att ni blir färdiga?
– Just idag så är beslutet att vi ska vara färdiga i mars 2008. Men inom kort kommer vi att få ett tilläggsdirektiv som jag själv har varit med och jobbat för att vi ska få. Det berör personkrets tre och de psykiskt funktionshindrade och deras rätt till daglig verksamhet. Det är en uppföljning av vad Miltonutredningen förelagt. Men detta innebär också att vi kommer att få arbeta längre tid än vad som beslutats.

Innebär detta att psykiskt funktionshindrade kommer att få rätt till daglig verksamhet?
– Det ska utredas. Vi vet ju redan att det ser väldigt illa ut på många håll. Det finns enstaka exempel på bra saker som görs i kommunerna, men totalt sett så görs det alldeles före lite, det behöver man bara gå ner på Centralen för att kunna konstatera.

Samlad lagstiftning?

Det står i direktiven till LSS-kommittén att ni ska undersöka möjligheten av en samlad lagstiftning. Det är ungefär hälften så många som får handikappinsatser enligt SoL än som får det enligt LSS. Man har ofta olika organisationer i kommunerna och man har olika sekretessbestämmelser. Man får inte föra över journaler, och det saknas i stor del utbildning inom SoL-verksamheten vad gäller handikappfrågor. - Hur ser du på möjligheten av en samlad handikapplagstiftning?
– Vi ska se var gränsdragningarna går mellan SoL, LSS och i vissa fall HSL. Och se om man i vissa delar kan få ihop det till en lagstiftning. Mer än så kan jag inte säga.

Huvudmannaskap

Var ska huvudmannaskapet för LSS ligga?
– När det gäller frågan om huvudmannaskapet för hela LSS arbetar vi efter tre spår:

”Och det vi gör, det gör vi av kärlek till reformen”

1. Ett samlat statligt huvudmannaskap för hela LSS.
2. Ett samlat kommunalt huvudmannaskap för hela LSS.
3. Ett kommunalt huvudmannaskap för LSS utom för den personliga assistansen, som i så fall staten skall ansvara för.

SKL, Sveriges kommuner och landsting, driver ju frågan att hela huvudmannaskapet för LSS ska vara statligt. Medan andra menar att det av ideologiska skäl är viktigt att funktionshindrade är medborgare som andra i kommunen.

Det jag kan se är att de små kommunernas åtaganden för enskilda personer kan bli väldigt kostsamma. Även de funktionshindrade i små kommuner ska ha rätt till dessa insatser, men vissa personer kan bli ganska utsatta, eftersom deras stöd rentav kan innebära att kommunen tvingas höja skatten. Jag blir så upprörd och tycker att det är så förfärligt att en människa med stora behov inte skulle få sin rätt till hjälp. Men jag kan också förstå kommunen, som måste se till hela budgeten, och om den då är slut, vad gör man? Har man ett större underlag så ger det också en större flexibilitet. Man kommer ifrån de begränsningar som den lilla kommunens ekonomi kan innebära. Detta talar för ett statligt huvudmannaskap åtminstone för den personliga assistansen.

Så allt lutar åt alternativ 3?

– Jag får ju inte uttala mig tydligt. Men det ligger mycket i det alternativet. För Kommunförbundet innebär det att de trots allt blir lite nöjda om de slipper kostnaderna för assistansen.

Sammanfattning:

- Allt pekar mot att kommunerna bibehåller huvudmannaskapet för LSS, utom för insatsen personlig assistans som kommer att bli en statlig insats.
- Personer med psykiska funktionshinder kommer troligen att få rätt till daglig verksamhet i kommunerna, på samma sätt som personer med utvecklingsstörning, autism eller nyskadade personer har idag.
- I huvudsak kommer nuvarande lagstiftning att bibehållas. Men lagstiftningen, framför allt när det gäller personlig assistans, kommer att stramas åt. På den vägen hoppas man kunna få kontroll på kostnadsökningarna. Dessutom kommer troligen framtidens lagstiftning att innebära en ökad samordning mellan LSS och SoL, kanske rent av en sammanslagning.
- Tillsynen kommer troligen att stärkas.
- LSS-kommittén kommer inte att bli klar med sitt arbete förrän 2009.

Forskning om personliga assistenter

Ni ska undersöka hur LSS fungerar idag. Har ni har fått medel för forskning?

– Ja, vi har fått ganska mycket. Vi har fått så att det räcker till kartläggning av alla LSS-områden. Bland annat har vi kartlagt yrkeskategorin personlig assistent. Och den mest förvånande slutsatsen av vår undersökning av de personliga assistenterna var att det ingalunda är ett yrke med hög omsättning. Det är inget jobb som man tar för att man inte får något annat. Vår undersökning visar att man trivs med sitt arbete, man har inga planer på att sluta, och att det är brukaren som styr arbetet. Att vara personlig assistent är något fint, tycker de som arbetar med detta. De trivs.

Personalutbildningen

Nivån på personalutbildningen har sjunkit kraftigt sedan kommunaliseringen. Då hade ju nästan alla adekvat utbildning. Nu saknar minst 40% av vårdpersonalen utbildning. Dessutom saknar personalen ofta möjligheter till fortbildning. Kommer ni att göra något åt detta?

– Vi kommer att titta på detta med utbildningen. Arbete som personlig assistent eller i gruppbostad är ju inget vård- och omsorgsjobb, det är ett stöd- och servicejobb. Och då är det inte så lätt att koppla utbildningen till någon vårdutbildning. Men visst, jag tror att det behövs mer av utbildning.

Dålig acceptans hos kommunerna

Bristen på utbildningssatsningar hänger kanske samman med att LSS aldrig har accepterats av förtroendemännen i kommunerna. Varför finns den här motviljan mot handikapplagstiftningen?

– Jag tycker själv att lagstiftningen är svår. Som lekman har man svårt att förstå regelverket, och det som man har svårt att förstå har man ju en viss benägenhet att vilja skjuta ifrån sig. Dessutom har många fått för sig att kostnaderna bara far iväg.

Kostnaderna

Kostnaderna per person i gruppboställder och på daglig verksamhet har gått ner. Detta talar aldrig Kommunförbundet om.

– Men när man som kommunalman sitter och jämför siffrorna så ser man bara på totalkostnaden och den har ökat.

Men inkomsterna från den s k skatteväxlingen, som skedde när kommunerna tog över LSS, har också ökat. (Landstingen avstod från ett visst skatteutrymme som kommunerna tog över för att finansiera LSS.)

– Jo, men det råder ingen tvekan om att de totala kostnaderna ökat för kommunerna. Främst när det gäller personlig assistans. Och det beror på att så många fler fått insatser än vad som beräknades. Och det är ju för all del ett tecken på att reformen har behövts. Jag har inte hört någon säga något annat heller. Så min uppfattning är att handikappre-

formen har kommit för att stanna. Och det vi gör, det gör vi av kärlek till reformen. Det är därför vi måste hitta sätt att dämpa kostnadsutvecklingen. Vi måste skapa legitimitet kring reformen.

Många tjänar också pengar på reformen…
– Vi har ju presenterat ett betänkande som gällde den personliga assistansen där vi föreslår en rad skärpningar i nuvarande regler. Många privata assistansanordnare erbjuder hjälp med utredning. Det är ju egentligen Försäkringskassan som ska göra utredningen, men de hamnar i händerna på assistansföretagens jurister. De blir beroende av företagen som i sin tur naturligtvis vill få ut så många timmar som möjligt.

Tillsynen

Socialstyrelsen får ju inte lov att ge handledning eller direktiv till länsstyrelsernas konsulenter. Detta har Riksrevisionen tagit upp i sin kritik av länsstyrelsernas tillsyn.
– Ja, de fick stark kritik. Vi kommer att se över tillsynsverksamheten.

Råd och stöd och habilitering

Hälso- och sjukvården för vuxna personer med funktionshinder har stora brister. Habiliteringsteamen för barn har ju blivit alltmer medicinskt orienterade och "ätits upp" av barnklinikerna. Det är väl ok för då har dom åtminstone någon ledning. Men vuxenhabiliteringen har ingen hemvist i landstinget. Dom hänger i luften. På distriktsnivå finns ingen relation mellan läkarna och habilitering. Man för journaler var för sig. Inget samband finns. Innan kommunaliseringen fanns ett direkt ansvar hos habiliteringsteamen att följa upp personerna i gruppboställerna. I dag finns ingenting sådant. Vad kommer att hända med vuxenhabiliteringen?
– Det konstiga är ju att landstingen har fått statliga medel för att utveckla vuxenhabiliteringen. De pengarna har inte använts. Annars tycker jag att frågan om insatsen Råd och stöd och om vuxenhabiliteringen är mycket svår. Det fungerar inte idag. Men det är svårt att se hur man hittar en bra lösning.

Tok-besparingar

Många kommuner jagar efter olika besparingar. Ett antal har dragit in habiliteringsersättningen.
– Personligen, som kommunalman, har jag flera gånger räddat habiliteringsersättningen. Jag tycker den är viktig. Men det är en känslig fråga. Det kommer nog även i framtiden att vara upp till respektive kommun att besluta om.

Kommer ni att ha med en skrivning om detta i ert betänkande?
– Det vågar jag inte lova nu...

Beviljats men inte fått

När det gäller oskicket att vissa kommuner beviljar insatser men inte verkställer dem… där finns ju ett färdigt lagförslag.

Kenneth Johansson berömmer Intra för skriften ***Till förtroendevalda****, som han själv använt sig av i sina kontakter med andra politiker.*

– Den frågan bereds på regeringsnivå. Det kommer att i framtiden att finnas samma sanktionsmöjligheter i LSS som i SoL. Men här har vi SKL emot oss.

LSS-kommitténs mål

Hur ser du på LSS-kommitténs arbete? Kommer den att leda fram till lika stora förbättringar för funktionshindrade som Handikapputredningen på 90-talet?
– Vår ambition med LSS-kommittén är att vi ska förbättra alla de brister som vi känner till i den nuvarande lagstiftningen. Vi ska dämpa kostnadsutvecklingen. Det ska bli en långsiktigt hållbar och accepterad lagstiftning.

Vilka är de brister som ni känner till?
Några tydliga brister är
- att det saknas ett barnperspektiv i lagstiftningen,
- att det ser så olika ut i landet vad gäller insatsernas kvalitet,
- att lagstiftningen delvis är otydlig,
- att skillnaden i den assistansersättning som betalas i olika delar av landet är så stor,
- det behövs en aktivare tillsyn.

Kan man begära utdrag ur **belastningsregistret** när man anställer **personal?**

Den som erbjuds anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg är skyldig att lämna ett utdrag ut belastningsregistret till den som erbjudit anställningen. Innehållet i registerutdraget är begränsat. I utdraget redovisas uppgifter om den som dömts för, eller fått åtalsunderlåtelse, för brott som mord, dråp, grov misshandel, människorov, sexualbrott, grovt rån samt barnpornografibrott. Lämnar man inte ett sådant utdrag ska man inte komma i fråga för tjänsten. Regeringen har föreslagit att detta från och med den 1 juli 2007 skall gälla även i fråga om personer som erbjuds anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid hem för vård eller boende (HVB) enligt socialtjänstlagen som tar emot barn.

Samma behov inom handikappomsorg

Samma skyldighet finns inte när det gäller arbete inom handikappomsorg enligt LSS. Samtidigt finns givetvis samma behov av att skydda sig från att personer, som tidigare varit straffade för t ex övergrepp mot barn, erhåller anställning som personliga assistenter eller vårdare.

Justitieombudsmannen har i ett yttrande ansett att lämplighetsprövning borde ses ur ett större perspektiv och omfatta alla verksamheter som rör särskilt utsatta grupper.

Patientsäkerhet

Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över patientsäkerheten inom Hälso- och sjukvården. I direktiven (2007:57) skriver man bl a: ”Det erinras i detta sammanhang om att barn och personer med omfattande funktionshinder är särskilt utsatta grupper inom hälso- och sjukvården.” Däremot skriver man ingenting om den handikappomsorg som regleras av LSS.

SKL, Sveriges kommuner och landsting

Pär Ödman, förbundsjurist på SKL, säger att man redan idag, när man anställer en person som ska arbeta med personer med utvecklingsstörning, kan begära utdrag ur belastningsregistret.

Förordningen om belastningsregister

Enligt förordningen om belastningsregistret (1999:1134) 11§ p 5 skall Rikspolisstyrelsen lämna utdrag ur registret till:

”…en statlig, kommunal eller landstingskommunal myndighet som beslutar om anställning av personal inom psykiatrisk sjukvård, vård av utvecklingsstörda, vård av barn och ungdom eller tvångsvård av missbrukare, i fråga om den som myndigheten avser att anställa eller anlita som uppdragstagare”.

Enligt förordningens 21§ p 2 ges samma rätt till enskild verksamhet som anställer personal vid vård av personer med utvecklingsstörning.

Så här gör man

Enligt **Mia Uddenberg**, handläggare på Rikspolisstyrelsen, har arbetsgivaren, när det gäller vård av personer med utvecklingsstörning, rätt att begära ett utdrag ur belastningsregistret från Rikspolisstyrelsen när man anställer någon. Då går man till väga på följande sätt:

Blankett kan beställas från Rikspolisstyrelsen:

Tel: 08-504 451 05, fax: 08-504 451 10
e-post: mrbr@polisen.se

Man fyller i blanketten, skriver under den och faxar in den eller postar den till:

Rikspolisstyrelsen
Box 753
981 27 Kiruna

Handläggningen är i princip med vändande post. Men det kan också ta något längre tid.

Om man söker själv

Man kan självfallet också be den sökande att själv lämna ett utdrag ur belastningsregistret. Som enskild har man alltid rätt att få ett sådant utdrag på sig själv. Det finns en färdig blankett på polisens hemsida: www.polisen.se

Där söker man på ”Blanketter”, ”registerutdrag” och beställer ”Utdrag ur belastningsregistret – skola/barnomsorg” som PDF-fil. Man skriver ut blanketten, fyller i den, och skickar in den.

Blanketten är ett hjälpmedel. Det går naturligtvis bra att skicka in en begäran på annat sätt. Uppgifter som krävs är: personnummer, namn, adress och ändamål. Begäran ska vara egenhändigt undertecknad. Har man frågor om utdraget kan man ringa: 08-504 451 04. Handläggningen tar ca två veckor men enligt Mia Uddenberg går det ofta snabbare.

HH

Förmögen blir fattig

”Tyvärr har jag inte råd att följa med på fredagsdansen för jag har ärvt en massa pengar av pappa!”

Många gode män ser det om sin uppgift att förvalta den enskildes kapitaltillgångar så att de bibehålls. Det får till följd att personer som får insatser enligt LSS och har en förmögenhet får betydligt sämre ekonomi än andra som inte har pengar på banken.

Reglerna om avgifter inom handikappomsorgen kan vara knepiga. Grundprincipen är ändå att (enligt 21 § i LSS) alla insatser ska vara gratis. Men samtidigt sägs (i 19 § LSS) att kommunen kan ta ut avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Det gör kommunerna.

Hyran kan vara kostsam

Främst är det hyran för bostaden som kan vara mycket kostsam för den som bara har aktivitetsersättning eller sjukersättning.

Som funktionshindrad kan man då få bostadstillägg från försäkringskassan och i vissa kommuner även KBH.

Bostadstillägg

Bostadstillägg är ett inkomstprövat tillägg för den som har sjukersättning eller aktivitetsersättning. Den beräknas utifrån personens inkomst och ev förmögenhet.

Försäkringskassan räknar ett tillägg till inkomsten för den ev förmögenheten. Tillägget görs med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar.

Det stora flertalet personer med utvecklingsstörning har låg inkomst och beviljas därför bostadstillägg. Men den som har en stor förmögenhet kan gå miste om delar eller hela bostadstillägget.

Kommunalt bostadsbidrag

Likadant är det med KBH, som är ett kommunalt bostadsbidrag. Det är avsett att täcka en högre bostadskostnad som personer med funktionshinder och deras familjer eventuellt kan ha.

Det kan exempelvis gälla om man behöver en större bostad än normalt på grund av ett funktionshinder. KBH finns bara i ett fåtal kommuner och de kommuner som har KBH har olika regler. Men alla baserar avgiften på en beräkning av personens inkomst och förmögenhet.

Rik blir fattig

Exempel: En person har en faktisk hyra på 4 500 kr/mån. Hon har 8 500 kr i aktivitetsersättning i månaden (102 000 kr/år) som enda inkomst.

Då kan personen få ca 4 000 kr/mån i bostadstillägg (maxbelopp för bostadstillägg är idag 4 095 kr/mån)

Om samma person har fått ett arv och har 600 000 kr på banken så räknas hennes årsinkomst som 102 000 +75 000 kr. Då blir bostadstillägget ca 350 kr/mån.

Om då, vilket oftast är fallet, den gode mannen anser att huvudmannen inte bör använda sig av sin förmögenhet för den dagliga livsföringen innebär det i praktiken att den som inte har några pengar på banken får 3 650 kr mer att leva på varje månad.

Den som till exempel bor i en gruppbostad och har mycket pengar på banken, eller kanske har ärvt mark eller fastighet, får betydligt mindre pengar till nöjen, kläder och annat, än den som inte har ett öre på banken.

Kommunen har, enligt LSS (19 §) en skyldighet att se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov. Men eftersom de personer det gäller har förmögenhet räknar man givetvis att de har pengar så att det räcker.

Även avgiften för god man

Även avgiften för god man baseras på huvudmannens tillgångar inklusive förmögenhet. Överstiger denna 2,65 prisbasbelopp (prisbasbeloppet för 2007 är 40 300 kr) så får han/hon betala själv. Annars betalar kommunen.

Inom handikappomsorgen är det oftast ingen bra affär för den enskilde attt ha pengar på banken.

HH, RB

Kan man byta god man?

Om man inte tycker att den gode mannen sköter sitt uppdrag på ett bra sätt eller om personkemin inte fungerar, så kan man begära att få byta. Om den som har en god man inte själv förmår tala för sin sak kan han/hon behöva hjälp från omgivningen.

För ett entledigande av en god man vänder man sig till överförmyndaren eller överförmyndarnämnden vars beslut kan överklagas i tingsrätten. Får man avslag kan man ansöka igen. Det står inget om hur lång tid som ska gå för en ny ansökan, men ett antal månader eller ett halvt år torde vara lämpligt.

Om man vill att godmanskapet skall upphöra vänder man sig direkt till tingsrätten.

Ansökan får göras av huvudmannen, hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar både när det gäller ett entledigande eller att godmanskapet skall upphöra.

Självfallet underlättas överförmyndarens och tingsrättens beslut av en fyllig ansökan särskilt om huvudmannens upplevelser av sin gode man och vilken förmåga han eller hon har att förstå vad saken gäller. Helst bör flera från varandra oberoende ge en i stort sett samstämmig uppfattning i frågan. Experters utlåtanden är av stor betydelse.

En statlig utredning har sett över godmansfrågorna. I ett betänkande (SOU 2004:112) behandlade man frågan. Här följer ett utdrag från sidorna 814 och 815 i utredningen:

Den enskildes möjlighet att byta god man eller förvaltare

Enligt nuvarande 11 kap. 20 § föräldrabalken skall en god man eller förvaltare som gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sitt uppdrag eller kommer på ekonomiskt obestånd och på grund härav är olämplig för uppdraget entledigas. En god man eller förvaltare kan även entledigas om han av någon annan orsak inte längre är lämplig att inneha uppdraget. En sådan orsak behöver inte hänföras till den gode mannens eller förvaltarens personliga egenskaper utan kan stå att finna i omständigheter av annan art. Samarbetssvårigheter och djupgående meningsskiljaktigheter mellan den gode mannen och huvudmannen kan mycket väl vara ett skäl för att entlediga den gode mannen från uppdraget och utse någon annan i hans ställe. Däremot torde inte enstaka triviala åsiktsskillnader vara ett skäl att entlediga en god man eller förvaltare. Det kan nämligen inte anses vara ett önskvärt scenario att en god man eller förvaltare byts ut annat än i de fall det finns en reell konflikt av någon tyngd.

Därmed är inte sagt att en enstaka händelse inte skulle kunna konstituera en konflikt som innebär att den enskildes begäran om entledigande är berättigad. Omvänt kan ett långvarigt missnöje från den enskildes sida med den gode mannens arbete innebära att skäl för ett entledigande föreligger, trots att missnöjet inte rör några allvarligare saker. ...

Den gode mannen måste således vara lyhörd för den enskildes önskemål och får inte ignorera dennes synpunkter. ...

Den enskildes vilja är för övrigt i allra högsta grad av betydelse om det rör sig om ett godmanskap. ...

Av utredningens enkätundersökning bland överförmyndare och länsstyrelser framgår att det finns en stor lyhördhet för den hjälpbehövandes önskemål om att få byta god man. Samarbetssvårigheter accepteras av många överförmyndare som skäl för byte, under förutsättning att sådana byten inte sätts i system av den hjälpbehövande. ...

Godmanskap bygger i princip på frivillighet, och det är därför svårt för överförmyndaren att vägra att gå den hjälpbehövande till mötes vid en begäran om byte av god man. En hjälpbehövande som inte får gehör för sin begäran om byte av god man kan nämligen svara med att begära att godmanskapet skall upphöra, se nuvarande 11 kap. 19 och 21 §§ föräldrabalken. Om han saknar insikt i sin situation, kan begäran komma att avslås. Bedöms den enskilde vara ur stånd att sköta sina ekonomiska angelägenheter kan överförmyndaren ansöka om förvaltarskap för den enskilde. I annat fall är alternativet att den enskilde står utan hjälp. Restriktiviteten hos vissa överförmyndare mot upprepade byten är dock förståelig med hänsyn till svårigheterna att finna ersättare till den gode man som begärs utbytt.

Enligt nuvarande 11 kap. 21 § föräldrabalken får ansökan om entledigande av en god man eller förvaltare göras av den som förordnandet avser och av hans anhöriga samt av överförmyndaren. Det faktum att framförallt anhöriga till den hjälpbehövande kan väcka frågan om byte av ställföreträdare utgör enligt utredningens mening en viktig garanti för att en enskild som har svårt att uttrycka sig inte hamnar helt i händerna på en ställföreträdare som han är missnöjd med. ...

Utredningen finner med hänsyn till vad som anförts ovan att nuvarande lagstiftning bygger på att den enskildes vilja så långt möjligt skall respekteras av en god man eller förvaltare.

Gode män och förskingringar

Visst förekommer det!

Det finns nästan 40 000 gode män i Sverige. Personer med utvecklingsstörning är den största enskilda gruppen som ofta har god man. Godmansskapet är en unik institution som bygger på frivillighet, engagemang och ansvarstagande. De allra flesta gode män gör en viktig och fin samhällsinsats. Men som alltid när det gäller pengar så kan det också finnas personer som missbrukar sin ställning. Därför är det viktigt att omgivningen och framför allt överförmyndarna granskar verksamheten med ett kritiskt öga. Här kommer några exempel på allvarligare förskingringar som pressen skrivit om.

Mars 2007
En god man som förvaltat pengarna åt en förståndshandikappad och rörelsehindrad kvinna i Solna åtalas för att ha mjölkat hennes konton på miljontals kronor. JO är skarp i sin kritik och tycker att kommunen borde märkt något tidigare.

Mars 2007
En 50-åriga kvinna i Gävle var god man för sex personer som hon misstänks ha svindlat på pengar under flera år. Den omfattande polisutredningen inleddes i augusti 2004. Resultatet blev ett digert åtal för grov förskingring i sex fall. Förskingringen pågick mellan 2000 och 2004, då historien uppdagades. Bland de drabbade finns en hundraårig man som blev av med 40 000 kronor. Beloppet 50-åringen sammanlagt ska ha stulit från samtliga av sina offer beräknas till 800 000 kronor.

Mars 2007
En funktionshindrad person i Hultsfredstrakten kan ha blivit bestulen på mer än 100 000 kr av en kvinna som var god man. Fifflet, som pågått i tre år, upptäcktes av en slump när kvinnan redovisade vilka affärer hon gjort åt sin klient. Polisen utreder misstankar om både förskingring och bedrägeri.

Maj 2006
En 51-årig man från Trollhättan som i sitt uppdrag som god man dömts för grov förskingring av nästan en miljon kronor av sina klienters tillgångar, nekas prövning i Högsta Domstolen.

Därmed står hovrättens dom fast på fängelse i ett år och åtta månader.

Den 51-årige trollhättebon har varit god man för närmare tio vänersborgsbor och även invånare i andra kommuner, som han haft som klienter.

Februari 2006
En man i Sundsvall misstänks ha förskingrat pengar för tre personer som han var god man för. Sundsvallsbon var god man för 22 personer, och det var vid årsredovisningen som Överförmyndarnämnden upptäckte att mannens uppgifter inte stämde.

Överförmyndarnämnden i Sundsvall får nu kritik av kommunens revisorer. Nämnden kritiseras för att inte hålla budgeten och för brister i rutiner och regler.

April 2006
En kvinna i 60-årsåldern från Åmål misstänks ha stulit mer än 40 000 kronor från en person som hon varit god man för.

Kvinnan har vid flera tillfällen tagit ut pengarna från ett bankkonto utan att redovisa detta.

Hon åtalas vid Uddevalla tingsrätt för grov förskingring.

Maj 2005
En betrodd god man som bl a varit ordförande i godmansföreningen i Vänersborg döms till två års fängelse och skadestånd på 900 000 kr efter att ha förskingrat miljonbelopp för sju huvudmän. Tingsrätten riktar också allvarlig kritik mot bristerna i kommunens överförmyndarnämnds verksamhet.

Februari 2004
Vid en granskning upptäcks att de tillgångar en lätt förståndshandikappad man i Gamlestan i Göteborg hade har krympt från minst en miljon kr till 60 000-70 000 kr. Den gode mannen har polisanmälts.

Juni 2003
En god man från Orust ställdes inför rätta efter att systematiskt ha förskingrat pengar från tre av sina huvudmän varav en var förståndshandikappad. Förskingringen upptäcktes inte av överförmyndaren utan av en av de drabbade huvudmännen. Den gode mannen dömdes av tingsrätten till ett års fängelse för grov förskingring (mars 2007).

September 2003
En kvinna i Granloholm har polisanmält sin gode man eller överförmyndarnämnden till polisen.

Hon anser att hennes personliga ekonomi har misskötts, och vill att polisen utreder om hon utsatts för brott.

Skulle det vara gode mannen som misskött sig kan det bli fråga om ansvar för trolöshet eller förskingring. Om det i stället är överförmyndarnämnden kan rubriceringen dessutom bli tjänstefel.

Juni 2001
En person som utsetts till god man i Torsby har polisanmält sin företrädare för förskingring. Han upptäckte att 15 000 kronor fattades på några konton. Det nye gode mannen utsågs i juni och det var tidigare under året som pengar tagits ut men inte använts till det som de var ämnade för. En resa hade planerats för 6 000 kronor. Resan blev aldrig av men pengarna hade ändå tagits ut. Det andra tillfället gällde en räkning för färdtjänsten på 8 000 kronor som inte betalats, men summan hade ändå tagits ut på ett konto.

December 2001
Arvingarna till ett dödsbo i Karlstad anmäler den avlidnes gode man för förskingring. Enligt anmälan ska den gode mannen ha tagit ut flera tusen kronor från den avlidnas konto sedan 1994.

Hälsovården fungerar inte!

Hälso- och sjukvården vid främst gruppbostäderna fungerar inte bra. Det blev en stor omvälvning när landstingens omsorgssjuksköterskor och omsorgsläkare försvann. Socialstyrelsen har inte engagerat sig. Behovet av allmänna råd är stort.

Eva Nordin Olsson. *Medicinsk service avseende läkarinsatser till vuxenhabiliteringens målgrupp.* Slutrapport. 23 sidor. Projekt vid Mora vuxenhabilitering 1998–1999. Den kan beställas som fil från: habiliteringen.dalarna@ltdalarna.se
Författaren kan nås på e-post: eva.nordin-olsson@ltdalarna.se

Det splittrade ansvaret

Det är alltid dumt när huvudmannaansvaret för ett område är delat. Som nu hälso- och sjukvården för dem i bostad med särskild service.

Kommunen han ansvar för allt utom för läkarinsatserna, som landstingen har ansvar för. Dessa ges oftast av distriktsläkare inom primärvården, som överlag är underbemannad. Det kan innebära insatser av vikarier, jourläkare och AT-läkare (läkare under utbildning). Det är särskilt vanskligt för utvecklingsstörda personer, som så ofta har omfattande, ovanliga och svårbegripliga behov.

Detta står i kontrast till riksdagens beslut att just människor med nedsatt autonomi skall komma först i kön – de ska ha den högsta prioriteringen när resurserna tryter. Men så är det inte.

Under den tid som landstingen ansvarade för alla omsorger om utvecklingsstörda organiserade man insatsen råd och stöd i olika team, inklusive läkare, som arbetade i olika distrikt. Den organisationen har sedan dess utvecklats mycket olika över landet och den fasta kontakten med läkare har överlag försvunnit.

En studie

Distriktsläkaren **Eva Nordin Olson** i Mora kartlade under åren 1998–1999 de medicinska resurserna för vuxna personer i bostäder med särskild service i Mora och fem kringliggande kommuner. De utgör ett distrikt för vuxenhabilitering med psykolog (deltid), kurator, sjukgymnast, arbetsterapeut, sjuksköterska (deltid) och fritidskonsulent.

Av de 39 boende i gruppbostäderna i Mora hade knappt halva antalet någon diagnos på den bakomliggande orsaken till utvecklingsstörningen. 85% av de boende tog medicin regelbundet mot kroppslig eller psykisk sjukdom, ungefär hälften mot de senare.

I flera fall behandlades psykiska symtom utan hänsyn till föreliggande kognitiva funktionsstörningar, alltför ofta genom läkemedelsordination som endast baserades på telefonkontakt med personal. Förlängning av ordinationen skedde utan dokumenterad omprövning. Detta förfarande gällde även antiepileptika.

Hos ca 30% av dem med svår och måttlig utvecklingsstörning förelåg misstanke om autism. Deras psykiska symtom var sannolikt en konsekvens av grundläggande funktionshinder snarare än av en psykisk sjukdom. Endast ett fåtal av personerna hade varit föremål för kvalificerad bedömning.

I genomsnitt fick personerna sex insater per år av läkare. Spridningen var stor: från 3 upp till 30 insatser per individ.

Under sex år tidigare var läkaransvaret i Mora fördelat på samtliga cirka tio distriktsläkare. Därefter överfördes ansvaret till en av dem. Det ledde till en ökad kompetens genom den samlade erfarenheten och till en ökad kvalitet i insatserna.

Det brast i samordningen och kontakten mellan läkarna och vuxenhabiliteringen. Oftast hade man inte kännedom om den andres pågående åtgärder mot samma problem.

Primärvårdens journaler saknade ofta information om tidigare medicinska insatser.

Även personalen på gruppbostäderna hade i många fall otillräckliga kunskaper om den boendes medicinska situation.

Illa var det när ansvaret för en person överfördes från barnhabiliteringen till vuxenhabiliteringen, utan att primärvården fick del av den medicinska dokumentationen. De flesta vårdcentralcheferna önskade sig en specifik samlad medicinsk kompetens knuten till vuxenhabiliteringen, särskilt inom epilepsiområdet. ”Om patienterna inte vore funktionshindrade skulle de skötas på specialistklinik” sade någon om dem med epilepsi.

Intresseorganisationerna var representerade i projektet. Deras erfarenheter från den ”vanliga vården” var ofta upplevelser av dåligt bemötande, ointresse och bristande kunskaper. Många hyste stora farhågor för att ingen specialistkompetent läkare med erfarenhet av personkretsen tog över efter barnhabiliteringen.

Numera i Mora kommun

Det bor numera 48 personer i gruppbostäder i Mora kommun (ca 20 000 invånare). En av distriktsläkarna med profilering mot habiliteringsmedicin har läkaransvaret för dessa. Kommunen har två sjuksköterskor anställda för samma målgrupp. Dessa samordnar och planerar de medicinska insatserna. Boendepersonalen vänder sig alltid till dem vid medicinska problem. Sköterskorna sammanträder med läkaren fyra timmar per vecka. Specialistkonsultationer sker med sedvanligt remissförfarande. Berör frågan epilepsi konsulteras neurologen vid medicinkliniken. Man samarbetar med vuxenhabiliteringen vid behov. Informationsöverföringen från barnhabiliteringen till vuxenhabiliteringen och det medicinska teamet är fortfarande inte löst på ett bra sätt.

KG

Nedtrappning av psykofarmaka

Inger Näslund, specialist i rehabiliteringsmedicin och tidigare omsorgsöverläkare i Värmland, har skrivit en artikel om psykofarmaka och utvecklingsstörda i Läkartidningen nr 14 – 15 i år.

Hon gör en genomgång av psykofarmakamedicineringen av utvecklingsstörda de senaste decennierna internationellt och i vårt land och konstaterar att det idag finns andra metoder än medicinering för att komma tillrätta med beteendestörningar. De förutsätter ofta att man sätter ut den psykofarmakamedicinering som vederbörande står på.

Inger Näslund beskriver en modell för att göra detta som riktar sig till den ansvarige läkaren. Modellen är hämtad från en långvarig klinisk erfarenhet. Hon anger att den har störst chans att bli lyckosam om patientens personal och anhöriga är motiverade och att med hjälp av modellen har ett mycket stort antal patienter fått sin medicinering sänkt eller blivit helt psykofarmakafria. Men, skriver Inger Näslund, läkaren får räkna med att hantera nätverkets rädsla och kunna föreslå alternativa behandlingsstrategier som beskrivs i artikeln.

Inger Näslund kan nås på e-post: inger.naslund@ds.se

Detta är Inger Näslunds modell. Du som sjuksköterska eller personal, om denna fråga är aktuell för dig, kopiera modellen edan och visa den för patientens läkare.

Modell för sanering av psykofarmakamedicinering

Nedanstående modell är hämtad från långvarig, klinisk erfarenhet. Modellen har störst chans att bli lyckosam om patientens personal och anhöriga är motiverade. Med hjälp av modellen har ett mycket stort antal patienter fått sin medicinering sänkt eller blivit helt psykofarmakafria. Läkaren får räkna med att hantera nätverkets rädsla och kunna föreslå alternativa behandlingsstrategier enligt ovan.

- Undersök patienten fysiskt och psykiskt, helst även neuropsykologiskt. Uteslut somatisk orsak till beteendestörningen. Klarlägg om psykos eller annan psykiatrisk diagnos föreligger. Studera tidigare journalhandlingar.
- Kan beteendestörningen ha annan orsak än medicinsk/psykiatrisk? Vilken roll spelar omgivningsfaktorer och bemötandeproblematik? Är beteendestörningen ett sätt för patienten att kommunicera? Måste beteendet alls behandlas?
- Se över aktuell psykofarmakamedicinering och lägg upp en långsiktig plan.
- Se över dygnsfördelningen. Räcker ett eller två doseringstillfällen? Kan lunchdosen tas bort eller flyttas? Undvik vidbehovs-medicinering.
- Hur snabbt neuroleptika kan sänkas måste bedömas individuellt beroende på eventuella utsättningsreaktioner i form av dyskinesier. Dessa demaskeras vid nedtrappning, men avklingar så småningom. Lagom takt kan vara att sänka med 25 procent 2–4 gånger/år, men studier saknas beträffande detta. Mot slutet av nedtrappningsperioden skall man vara än mer försiktig. Sänk omväxlande morgon- och kvällsdos. Nedtrappning av övriga psykofarmaka bör också ske i långsam takt.
- Ändra endast ett preparat i taget för att möjliggöra utvärdering.
- Enstaka gånger inträffar det att patienten inte kan bli fri från neuroleptika. Detta kan bero på bakomliggande psykos, vilken motiverar fortsatt medicinering om biverkningssituationen är acceptabel.

Tar betalt för hälso- och sjukvård i gruppbostad!

Ett antal kommuner har ogenerat börjat ta betalt för hälso- och sjukvårdsinsatser till personer som får omsorger med stöd av LSS. Helt olagligt.

Intra har fått information om att det gäller kommunerna Falköping, Lysekil, Mellerud, Färgelanda, Dals Ed, Bengtsfors och Åmål.

I specialmotiveringen till § 9 c LSS står det: I ansvaret för omvårdnaden ligger också att hjälpa den enskilde så att han kan få den hälso- och sjukvård, tandvård samt de hjälpmedel han behöver.

Det står även att att kommunen med stöd av § 18 i hälso- och sjukvårdslagen har ansvar för hälso- och sjukvården, exklusive läkarinsatser, för personer som bor i bostad med särskild service respektive vistas i dagverksamhet.

Det finns en särskild avdelning i LSS där det står om avgifter för den enskilde. Där står uppräknat tre situationer där denne ska betala – ingen av dem har med hälso- och sjukvård att göra. För säkerhets skull står det i en särskild paragraf – nr 21 – att i andra fall än som angetts, får avgifter eller ersättning för kostnader inte tas ut för insatser enligt denna lag.

Men kommunerna i fråga har debiterat dem som bor i gruppbostad med upp emot 200 kr/mån för den hälsovård de erhållit. Hur motiverar man detta?

Vi ringde upp en av kommunerna och frågade. En något förvirrad tjänsteman menade att kommunens skyldighet bara sträcker sig till att man skall hjälpa den enskilde så att han får hälso- och sjukvård. Inte att man inte får ta betalt.

Han hade förväxlat LSS med socialtjänstlagen. Till § 21 i LSS hade han inte hittat fram!

Nu ska det bli intressant att följa återbetalningen. Med ränta.

KG

Skrifter från Intra

Till Förtroendevalda

Över 5 000 ex redan sålda
Nu i nytryck!!

Politiker och förtroendemän i landets 290 kommuner behöver kunskap om det som de beslutar om. Vi har ställt samman en grundlig och enkel information om hur handikappomsorgen är organiserad och vilka lagar, regler och målsättningar som styr. Här förklaras de grundläggande begreppen, här finns den historiska bakgrunden till dagens stödformer och här finns annan viktig information. 16 sidor.

Pris per ex	40 kr
10 ex	30 kr per ex
30 ex	25 kr per ex

Ny på jobbet? Då behöver du kunskap!

Intras Välkommenfolder är till för den som är nyanställd. På 12 sidor ges en introduktion till de viktiga begreppen om jämlikhet, självbestämmande och integritet. Här finns tips och tankar om hur det är att vara ny i arbetet, här finns en kortfattad historik och texter som bl a avhandlar övergrepp, sekretess och begåvningshjälpmedel.

Foldern ger de nödvändiga kunskaperna för arbetet med stöd och service till personer med utvecklingsstörning.

Pris per ex	30 kr
30 ex	25 kr per ex

Allt du behöver veta om LSS!

Intras 52-sidiga LSS-skrift om Handikapplagen är ett redskap för alla som är engagerade i stödet till personer med funktionshinder.

Här finns alla viktiga lagtexter, LSS, Socialtjänstlagen och Hälso- och Sjukvårdslagen. Allt som berör funktionshindrades lagstadgade rättigheter med kommentarer, förordningar, domslut och råd och anvisningar.

Pris per ex	100 kr
10 ex	80 kr per ex
30 ex	60 kr per ex

Beställ på tel 08-647 87 90 eller fax: 08-97 11 04 eller e-post: intra@swipnet.se
Du kan också beställa från vår hemsida: www.intra.info.se
Porto är inkluderat i alla priser!

Vilket yrke är det?

Anställda inom handikappomsorg kan indelas i två grupper: de som har högskoleutbildning och därmed en klar yrkesidentitet och titel som vilar på utbildning och någon typ av examen, som t ex *psykolog* och *kurator*. Dit hör också personer med arbetsledande befattning som brukar heta *områdeschef* eller *enhetschef*. Men för de anställningar där man inte kräver högskoleutbildning råder i dag en rik flora av beteckningar. Ett undantag finns: de som arbetar med personlig assistans heter överallt *personlig assistent*.

I rapporten "*Vård- och omsorgsassistenters kvalifikationer*" föreslår Socialstyrelsen en enhetlig yrkestitel, *vård- och omsorgsassistent*, för "personal med grundläggande gymnasial yrkeskompetens inom vård och omsorg. Benämningen omfattar undersköterskor, vårdbiträden, skötare, vårdare, personliga assistenter, boendestödjare, hemvårdare och personal med andra liknande befattningsbenämningar."

Gert Alaby har varit huvudförfattare till rapporten. Han säger:

– Tanken i vår rapport är att alla som arbetar inom vård och omsorg ska ha en grundläggande utbildningsnivå och då erhålla yrkestiteln vård- och omsorgsassistent. Sedan kan man ha olika befattningsbeteckningar beroende på var man arbetar. Meningen är att alla ska ha genomgått det ettåriga omvårdnadsprogrammet med inriktning på den verksamhet som man arbetar med. För den som redan har gått gymnasieutbildning och har baskunskaper i kärnämnena (svenska, matematik, engelska) ska man kunna gå en kortare utbildning. Var och en ska kunna ha en individuell studieplan som leder fram till att man erhåller yrkestiteln vård- och omsorgsassistent. Genom att ställa tydligare krav på kompetens och utbildning vill vi göra dessa arbeten mer attraktiva i framtiden. Sedan krävs det givetvis ytterligare förbättringar vad gäller arbetsvillkor och anställningsförhållanden för att möta framtidens krav.

Vård- och omsorgsassistenters kvalifikationer, Socialstyrelsen, Kunskapsöversikt, 2006. 55 sidor. Kompendium. Artikelnr 2006-110-20. Kan laddas ner från: www.sos.se eller beställas på tel 08-779 96 66, e-post: socialstyrelsen@strd.se Pris inkl. moms: 76 kr.

Vi har ringt runt till några olika kommuner för att få en bild av vilka yrkesbeteckningar som används. Frågan har gällt: Vad kallas personal i din kommun som arbetar i gruppbostad och i daglig verksamhet.
Då har vi inte frågat efter personal i arbetsledande ställning (t ex enhetschef) eller personal med specialkompetens (t ex arbetsterapeut), utan den personal som tidigare oftast benämndes vårdare eller vårdarinna.

Kommun	Personal i gruppbostad	Personal i daglig verksamhet
Ale	Habiliteringspersonal	Habiliteringspersonal
Arboga	Vårdare	Vårdare, Arbetshandledare
Bollnäs	Habiliteringspersonal	Habiliteringspersonal
Eksjö	Omvårdnadspersonal	Omvårdnadspersonal
Dorotea	Undersköterska	Undersköterska
Gnesta	Vårdare, Undersköterska, Behandlingsassistent	Handledare
Haninge	Boendestödjare	Grupphandledare
Kil	Vårdare	Handledare
Lidköping	Habiliteringspersonal	Grupphandledare
Ljungby	Vårdare	Vårdare
Ljusdal	Habiliteringspersonal	Handledare
Norsjö	Boendehandledare	Aktivitetshandledare

Kommentarer:

Områdeschef Ulla Britt Pelz, Arboga: Här heter personalen "vårdare". Men det är inget bra. Vore bättre med den beteckning som vi har inom psykiatrin som är boendestödjare.

Marie Louise Terntoft, Utvecklingsledare Alingsås: Vi har jobbat med detta. De titlar vi tittat på är: habiliteringsbiträde, habiliteringsassistent, habiliteringspedagog, boendebiträde, boendeassistent eller boendepedagog. Men än så länge kallas de "vårdpersonal".

Områdeschef Lillian Björn, Dorotea: Eftersom vi höjt kompetensnivån och eftersom det mer och mer kommit att handla om omvårdnad så heter personal i gruppbostäder och daglig verksamhet numera undersköterska.

HH

Tommy Andersson, Grun

I Grunden ha

I Grunden har vi coacher. Vi har inte personal.
Personal hör hemma på institutioner.
De kommer från tiden då ”utvecklingsstörda”
fanns på stora institutioner.
Då hette det vårdarinna.
Nu heter det habiliteringspersonal.
De jobbar med utvecklingsstörda, boende,
arbetstagare, omsorgstagare, brukare.....
Men vad gör de? Vad har man dom till?
Vad är deras uppdrag?
Jag känner ingen som vet vad habiliteringspersonal är.
Inte ens de som jag har träffat som jobbar som
habiliteringspersonal kan förklara vad det är.

I Grunden har vi coacher.
De coachar mig med det jag gör.
Utifrån att vi arbetar i Grunden.

Då handlar det om mig och coachen och det jag gör.
Mitt mål är att genomföra min plan
för mitt arbete i Grunden.
Vi pratar om det. Coachen funderar
och kommer med förslag på hur jag kan gå vidare.
Vi kommer överens och sedan jobbar vi efter det.

Det är jag som gör jobbet. Inte coachen.
I så fall behöver ju inte jag vara här,
om coachen gör jobbet.
I Grunden vill vi ta ansvar.

Coachen hjälper oss att ta ansvar för våra ideer
och för att nå vårt mål.
Vi förstår ordet coach.
Det är inte konstigt.
Vi förstår det från idrottens och sportens värld.

Alla har vi sett sport-coacher.
Vi vet att de är viktiga
för att laget skall spela så bra de kan.
Eller för att höjdhopparen skall komma över ribban.
Men det är inte coachen som hoppar.

Idag skall folk coachas in i arbetslivet,
säger arbetsförmedlingen.
Så varför skulle vi inte ha coacher?

Jag frågade några om hur en bra coach skall vara.
De kom tillbaka med en lång lista.

Coachen skall vara förstående.
Coachen skall lyssna och vara lyhörd.
Coachen skall .....
Det var en massa bra saker.

När vår coach läst igenom listan så frågade han:
Och hur skall ni vara då?
Är inte detta egenskaper vi önskar oss från alla människor omkring oss?

Därför är det svårt att svara på
hur en bra coach skall vara.
Vi har däremot pratat mycket om vad bra coachning är.

Coachning är ett sätt att hjälpa oss att nå ett resultat.
Personligen eller i grupp.
För oss är kontakten och relationen viktig
för att ha förtroende för varandra.
Viljan är också viktig för coachningen.
Vi måste vilja.
Vi måste kunna berätta vad vi vill
och vad vi drömmer om.

Alla har vi drömmar.
Om framgång och lycka.
Många vågar inte tro på sin dröm,
att den skall bli sann.
Många vågar eller kan inte ens berätta om den.
Coachen hjälper mig att berätta om min dröm.
Vad handlar den om?
Vad händer i drömmen?
Hur slutar det?
Hur känns det?
Hur luktar det och hur smakar drömmen?
Coachen hjälper oss att göra drömmen mer verklig.
Allt i drömmen kanske inte blir verklighet med en gång.
Men drömmen om mig själv
hjälper mig vidare i livet.

Coachning handlar för mig om att uppmuntra.
Det får inte handla om att styra.
Genom coachningen får jag uppmuntran
och inspiration och lust.
Jag kommer själv på lösningar på problemen.
Man ställer frågor. Varför? Hur kommer det sig?
Frågorna väcker tankar. Tankarna ger ideer om hur jag kan nå mitt mål.

Vi är väldigt bra på att mala och älta våra problem.
Coachen hjälper oss att göra oss av med skiten
och se det vi är bra på.
Jag är inte bra på nåt, säger någon.
Nåt är du väl bra på, säger coachen.
Vaddå, säger någon.
Berätta själv, säger coachen.
Vad gjorde du som var bra igår?
Vad gjorde du?
Hur gjorde du?
Hur kändes det att vara så bra?
Vill du göra det igen?
Vad gör du mer som är bra? frågar coachen.
Beskriv upplevelsen. I detalj.

nden:
r vi coacher

Många av oss har
en massa negativa upplevelser med oss.
Därför är det viktigt att vi får coachning
i att fatta att vi är bra.
Det är svårare att vara bra än att vara ”dålig”.

Därför måste vi riktigt älta det vi gör bra
så vi kan ”knô” undan det negativa.
Bort med skiten!
Coachen säger att vi skall skryta mer om oss själva.

Coachen hjälper mig med drömmen om mig själv.
Det gör att jag gör saker, det blir roligt.
Man får lust och energi.
Man vågar tro på det man gör och att man är bra.

Inget blir som man har tänkt sig.
Men om man tillåter sig själv att drömma före
så skall man se att drömmen faktiskt slår in.

Coachen hjälper oss också
att prata om att misslyckas.
Alla misslyckas.
Utan att misslyckas så kan man inte lyckas.
Det gäller att få prata om sin rädsla för att misslyckas.
Tänk om man aldrig skulle misslyckas eller om det aldrig
skulle finnas några hinder?

För mig är det viktigt att be om hjälp.
Att be om hjälp är en del i vägen till att lyckas.
Många ser det som misslyckande att be om hjälp.
Men det är fel.

Coachen frågar:
Vad är problemet?
Tänk så här: Hur vill jag att någon hjälper mig?
Vad vill jag höra?
Vad vill jag inte höra?

Coachen ber mig att i mitt huvud
skriva manus till min egen film.
En spännande film.
Med en bra inledning,
en spännande handling
och ett lyckligt slut.
Jag själv är regissör
och har huvudrollen.

Det som var problem och svårigheter
blir viktiga pusselbitar
för det lyckliga slutet.
Det blir resultat och erfarenheter
som gör det lyckliga slutet.
Vi tänker: Vad har jag
som kan hjälpa mig nästa gång?
Man är nog inte så dum ändå!

En bra coach?
Jo en sak kan man säga.
Coachen måste kunna vänta.
Saker och ting tar tid.
Olika lång tid.

Sedan måste alla förstå att vi är här
och nu. Tillsammans i rummet och
det vi gör.
Det är här det händer.
Välkommen till verkligheten.

I have a dream today!!
(Martin Luther King).

Tommy Andersson,
Grunden-staben
och ansvarig för
Grunden-Akademin.
Mer om Grunden finns på:
grunden.se

Illustrationer från Grunden Media

Klick är ett filmprojekt om allas rätt till sin egen sexualitet och ett självständigt liv. Ett samarbete mellan Grunden Media och professionella filmarbetare.

DVDn innehåller bl a:
Klick – med eller utan strumpor. 12 min.
Bakomklick. 18 min.
»En av de mest intressanta premiärerna på festivalen.« Göteborg Filmfestival 2004. Aktuellt/SVT.

Klickers – jag spelar ingen roll. 29 min.
En dokumentär om medlemmarna i bandet Klickers.
»Klickers – jag spelar ingen roll är verkligen en jättebra film som bör ses av många.« Göteborg Filmfestival 2005.

Filmerna är textade för hörselskadade och översatta till engelska och spanska.

Organisationer/företag: 600 kr.
Privatperson: 300 kr.
obs. momsbefriat

Beställ från www.grundenmedia.se
eller på telefon 031-85 72 85

Grunden Media Nordostpassagen 31 413 11 Göteborg

Många kommuner har egna riktlinjer för hur man ska tolka LSS. Nu har länsstyrelserna (som är tillsynsmyndighet) upptäckt att de flesta av dessa riktlinjer (i 115 kommuner!) har rekommendationer som strider mot LSS. Detta har man redogjort för i rapporten "Riktlinjer – till hjälp eller stjälp", som väckt stor uppmärksamhet (se Intra nr 1/2007). Men SKL, som företräder kommunernas intressen på riksplanet, vill inte lyssna på kritiken. I en skrivelse till regeringen säger man att den bara består av "allmänt tyckande". ***Karl Grunewald*** *granskar SKL:s argumentation.*

Striden om kommunernas LSS-riktlinjer

SKL (Sveriges kommuner och landsting) struntar i kritiken!

Länsstyrelserna överlämnade i februari i år till Regeringen resultatet av en undersökning, som de på dennas anmodan gjort, om kommunernas riktlinjer vid tillämpningen av LSS. I 128 kommuner har en politisk nämnd antagit sådana riktlinjer.

Inskränkningar

I de allra flesta riktlinjerna inskränks rätten till insatser – endast 13 är helt fria från sådana. Kommunerna har inte rådgjort med "sin" länsstyrelse eller fått riktlinjerna godkända av denna.

De varierar mycket sinsemellan och berör alla insatser såväl som principer för tillämpningen av LSS. I förra numret av Intra återgavs ett utdrag av länsstyrelsernas rapport. Den kan erhållas utan kostnad från länsstyrelsen och återfinns på internet under:

www.lst.se *(sök på LSS)*

Varje länsstyrelse kan också leverera rapport för varje kommun.

Ett brev till regeringen

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har i ett brev till Finans- och Socialdepartementen (2007-02-21) protesterat mot rapporten. Det är undertecknat av chefen för den juridiska avdelningen och inte, som man förväntat sig, av förbundets styrelse. I skrivelsen framhåller SKL att riktlinjerna endast har en vägledande funktion och att de är helt i linje med gällande rättspraxis. Man anser att kritiken saknar stöd i lagstiftningen och anger sex exempel på det.

En granskning av SKL:s argumentation

Eftersom SKL:s skrivelse till regeringen är så viktig ska jag här gå igenom den, punkt för punkt.

1.

Länsstyrelserna *kritiserar kommuner för att de "begränsar" rätten till daglig verksamhet till personer under 65 år.*

SKL: Enligt lagtexten är insatsen avsedd för "personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig". Länsstyrelsernas uttalande att kommunernas "begränsning" saknar stöd i lagstiftningen är därmed helt felaktigt oavsett vilka allmänna synpunkter som framförs i lagens förarbeten (se t.ex. RÅ 2004 ref. 79 när det gäller förarbeten som inte stämmer med lagtext).

Kommentar: SKL blandar i sin skrivelse ihop begreppen lagtext och lagstiftning. I begreppet lagstiftning innefattas, enligt länsstyrelserna, också den tolkning av lagtexten som bl a regeringens kommentarer innebär. I dessa står uttryckligen att bestämmelserna i lagtexten inte bör "hindra att

personer som uppnått pensionsåldern ges möjlighet att fortsätta i verksamheten om de så önskar."

2.

Kommuner kritiseras för riktlinjer om att outnyttjade timmar för ledsagning eller avlösarservice inte kan sparas över månadsskiften. Dessa riktlinjer är enligt ***länsstyrelserna*** *orimliga.*

SKL: Det finns ingen reglerad rätt för enskilda att spara outnyttjad ledsagning eller avlösarservice. LSS bygger på en behovsbedömning. Är behovet en månad reducerat innebär det inte med automatik att behovet är större månaden efter. Vid utökat behov kan den enskilde begära fler timmar.

Kommentar: Självfallet finns ingen rätt att spara timmar. Men poängen i länsstyrelsernas skrivning är att "det måste finnas en större flexibilitet för att kunna tillgodose det individuella behovet över tid. Antalet timmar bör därför beräknas för en längre period än bara för en månad." Det utelämnar SKL i sin skrivelse.

3.

Enligt ***länsstyrelserna*** *finns inget lagstöd för att generellt begränsa rätten till ledsagarservice eller personlig assistans för personer som bor i bostad med särskild service.*

SKL: Enligt lagtexten har enskilda bara rätt till en insats om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Regeringsrätten konstaterade redan i RÅ 1995 ref. 47 att personligt stöd till fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter normalt och i första hand bör tillgodoses inom ramen för boendet (dvs. inom ramen för insatsen bostad med särskild service) och inte genom ledsagning. Kommuner som tillgodoser behoven genom personal inom boendet kan därmed ha riktlinjer som "begränsar rätten till ledsagarservice eller personlig assistans" eftersom behovet tillgodoses på annat sätt.

Kommentar: Det här var väl ett dumt exempel!
Den enskilde har självfallet ingen laglig rätt till ledsagarservice eller personlig assistans om fritidsbehoven tillgodoses av personalen i boendet. Men i alla gruppbostäder finns det tillfällen då personalbemanningen inte medger att någon av de boende får sin lagliga rätt tillgodosedd. Då skall man få ledsagarservice eller rentav personlig assistans.

4.

Länsstyrelserna *kritiserar kommuner för att ha "begränsningar" i riktlinjer som gäller hur mycket städning, tvätt, inköp och trädgårdsarbete som kan ingå i assistansen.*

SKL: Det är inte reglerat vad som egentligen ska ingå i insatsen personlig assistans, men så vitt Sveriges Kommuner och Landsting känner till förekommer inte beräkning av tid för trädgårdsarbete då behovsbedömningar görs – varken hos försäkringskassan eller kommunerna. I övrigt ska den enskilde genom insatsen tillförsäkras goda levnadsvillkor. "Goda levnadsvillkor" är ett övergripande begrepp som anger kvalitet och nivå på insatser enligt LSS. Begreppet är, på samma sätt som "skälig levnadsnivå" i socialtjänstlagen, inte preciserat i lagtext. Vad som avses med goda levnadsvillkor klargörs med tiden genom regeringsrättens domar. När rättspraxis saknas, som i detta fall, måste kommunerna göra egna bedömningar av begreppets innebörd. Helt klart torde vara att en obegränsad tid till städning, tvätt och inköp, som länsstyrelserna tycks förespråka, inte kan krävas för att goda levnadsvillkor ska uppnås.

Kommentar: Här slår SKL in öppna dörrar och bygger sitt argument på "tycks förespråka". Länsstyrelserna skriver i verkligheten inte någonting som kan uppfattas som obegränsad tid för assistans för städning etc..

5.

Kommunerna kritiseras av ***länsstyrelserna*** *för att ha riktlinjer som innebär att både brukarens behov av miljöombyte eller rekreation och anhörigas behov av avlösning ska vara uppfyllda för att insatsen korttidsvistelse ska beviljas. De kritiseras även för att ha undantagit rätten till korttidsvistelse för små barn.*

SKL: Regeringsrätten har i två domar från oktober 2006 (mål nr. 2947-04 och 3191-04) konstaterat att korttidsvistelse bör kunna komma ifråga för att tillgodose såväl behov av avlösning som behov av enbart miljöombyte eller rekreation. Regeringsrätten har alltså konstaterat att det saknas grund för att kräva att båda rekvisiten ska vara uppfyllda. Kommunernas riktlinjer samlades in i april, dvs. ett halvår innan regeringsrättens klargörande. Vid den tidpunkten var i princip alla som tillämpar eller bedriver tillsyn av LSS, inklusive Socialstyrelsen, överens om att båda kriterierna måste vara uppfyllda för att den enskilde ska kunna erhålla insatsen. En kritik är då helt oacceptabel. En logisk följd av att allmänt vedertagen praxis i april krävde att båda rekvisiten skulle vara uppfyllda, var att kommunerna då inte beviljade insatsen korttidsvistelse till små barn. Små barn torde i princip aldrig ha behov av miljöombyte eller rekreation på egen hand utan föräldrarna.

Kommentar: Länsstyrelserna riktar inte kritik mot några riktlinjer, utan informerar enbart att Regeringsrätten "nyligen" avgjort ett ärende i denna fråga. Och om barn skriver man bara och utan kommentar: "Det finns heller inget stöd i lagstiftningen för att begränsa insatsen till vissa åldersgrupper". – Dåligt exempel från SKL!

6.

Länsstyrelserna *kritiserar de kommuner som i sina riktlinjer har en fastställd prioriteringsordning vid bedömning av insatserna boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga. Enligt länsstyrelserna finns det inte lagstöd för att bostad med särskild service endast får beviljas för att tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov.*

SKL: Som redan tidigare framhållits bygger LSS på en behovsbedömning. Barn har behov av familjer.

Utifrån barnets bästa beviljas inte ett boende med personal istället för en familjegemenskap om inte behoven är så stora att de inte tillgodoses på annat sätt. Samma resonemang gäller även boende för vuxna. En vuxen som får sitt behov tillgodosett genom ett boende i servicebostad ska inte beviljas ett boende i gruppbostad. Det framgår av lagstiftningens behovsbestämmelse och är en självklarhet för huvudmän med ett ekonomiskt ansvar.

Kommentar: Det är ovedersägligt att man inte får neka en insats med motiveringen att en annan insats tillgodoser behovet. Det har inget att göra med hur stora behoven är, som SKL skriver. Även om behovet i viss mån tillgodoses i föräldrahemmet kan det föreligga rätt till kompletterande insatser enligt LSS. Föräldrarna och barnet skall då i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över vilken insats som ska ges och hur den ska utformas. Det nämner inte SKL.

SKL:s kommentar speglar attityderna vid familjehemsplacering enligt SOL. Barnet ska inte behöva ha komplicerade omvårdnadsbehov för att få bo på ett elevhem. Även ett stort reseavstånd kan räcka.

SKL:s slutsats

Med hänvisning till dessa exempel och ”med tanke på att det är riktlinjernas utformning och inte den praktiska tillämpningen vid beslutsfattandet som länsstyrelserna granskat”, anser SKL att slutsatsen att LSS-lagstiftningen åsidosatts är anmärkningsvärd.

Kommentar: En löjlig invändning! SKL menar alltså att länsstyrelserna skulle vänta tills kommunerna tillämpar sina riktlinjer. Ingen kommun har väl antagit riktlinjer, för att sedan meddela sina handläggare att de inte ska använda sig av dem!

SKL har angett sex exempel på vad man menar är tvetydiga tolkningar av LSS plockade ur Länsstyrelsernas kommentarer. Alla exemplen är perifera och bygger på konstruerad advokatyr. Därmed godtar man de övriga 28 preciserade punkterna på icke lagliga inskränkningar i den enskildes rättigheter. Att då fastslå att ”slutresultatet liknar ett allmänt tyckande”, eller att som i ledaren i Dagens Samhälle nr 8 skriva att ”länsstyrelserna ägnar sig åt att kritisera utan stöd i vare sig lagtext eller rättspraxis” är varken logiskt eller seriöst.

SKL och kampanjen för statligt huvudmannaskap

Att SKL angriper länsstyrelserna, i deras ambition att värna LSS och därmed funktionshindrade medborgares rätt och möjligheter till ”goda levnadsvillkor”, måste betecknas som både oskickligt och otaktiskt i en tid då SKL just inlett en kampanj för LSS berättigande och ett framtida finansiellt stöd av staten. Det hade naturligtvis varit mycket klokare om man sagt att man beklagar felaktigheterna i riktlinjerna, men att de är ett uttryck för att kommunerna har små möjligheter att tillgodose de strikta kraven i LSS. De lämnar inga marginaler att anpassa insatserna till kommunens övriga aktiviteter och det driver upp kostnaderna på ett sätt som tvingar fram statlig subventionering.

Ny syn på LSS

Den attityden skulle stämma med SKL:s nya syn på LSS. I debattartiklar i handikapptidskrifterna och på SKL:s hemsida går man nu ut i en regelrätt charmoffensiv och påstår att man vill värna om LSS och t. o. m. dess intentioner (!), eftersom lagstiftningen har en avgörande betydelse för den enskildes möjlighet att vara fullt delaktig i samhället. Men - och det är dit man vill komma - man anser att LSS skall finansieras av staten.

Konfrontation

Nu har SKL istället valt en konfrontation med regeringen och vad värre är, även med personer med funktionshinder och deras organisationer. De som dagligen stångas mot kommunernas oginhet och deras bevisligen i långa stycken olagliga riktlinjer är kanske inte så odelat förtjusta i denna ohöljda advokatyr som SKL nu utvecklat för att slippa ta ansvar för den kritik som länsstyrelsens rapport ger uttryck för. Hade man tagit till sig kritiken och lovat att hjälpa kommunerna att åtgärda bristerna i riktlinjerna, hade man vunnit den good-will, utan vilken SKL kommer ha svårt att klara sig i den fortsatta kampanjen för ett statligt stöd.

På låg nivå

Kommunernas riktlinjer har antagits av politiska nämnder. Det är således fråga om ett kollektivt lagtrots av mycket större tyngd och allvar än vad SKL vill uppfatta det som, när man nu väljer att besvara det på ”låg nivå”. Genom riktlinjerna tvingar politikerna sina LSS-handläggare att antingen vägra en enskild sin rättmätiga insats eller bryta sin lojalitet mot sin arbetsgivare.

Tre av fyra som får stöd och service genom LSS är utvecklingsstörda personer. Jag var med på den tid då det enda samhället erbjöd dem var inlåsning på anstalter och hade förmånen få öppna deras fönster och dörrar. Vägen ut har varit lång och kantad med svikna löften att få “leva som andra med andra”. Det finns fortfarande politiker och chefstjänstemän som ser på dem med funktionshinder som en restpost, som ska hjälpas i den mån pengarna räcker till. Man förväxlar ”förmåner” med ”rättigheter” och tror att man själv kan avgöra hur LSS skall tillämpas. Det började med domstolstrots på 1990-talet, fortsatte med att man beviljade insatser utan att verkställa dem och nu med ett kollektivt lagtrots. Kommunerna har riksdagens uppdrag att tillämpa LSS. En vägran är ett sabotage mot inte bara vår grundläggande ideologi om funktionshindrade personers rättigheter, utan även mot vår gemensamma rättskänsla.

Karl Grunewald

Nytt från Socialstyrelsen

Socialstyrelsen. *Barn som har föräldrar med utvecklingsstörning.* 144 sidor.Art.nr 2007-131-8. Pris: 76 kr. Kan beställas från Socialstyrelsens kundtjänst, Tel: 08-779 96 66, e-post socialstyrelsen@strd.se. Pris 136 kr. Kan också laddas ner gratis från www.sos.se

Socialstyrelsen. *Handikappomsorg 2006.* 57 sidor. Art.nr 2007-131-7. Pris: 76 kr. Kan beställas från Socialstyrelsens kundtjänst, Tel: 08-779 96 66, e-post socialstyrelsen@strd.se. Kan också laddas ner gratis från www.sos.se

Handikappomsorg 2006

Socialstyrelsen fortsätter med sin utmärkta serie *Handikappomsorg*. I denna görs jämförelser mellan män och kvinnor och visas utvecklingen från 1999. Den LSS-insats som ökat mest är korttidstillsyn – med hela 68 %. Behovsprövad korttidsvård med stöd av SoL har ökat ännu mer, med hela 128 %.

Att gymnasiesärskola ökat sedan 1999 har varit känt – här visar man på ett procenttal på 63. Däremot har antalet barn i statens specialskolor minskat med 25 % och utgör nu 600 barn.

Kostnaderna i fasta priser för LSS-insatser har, bortsett från personlig assistans, ökat med 36 % sedan år 2000. Kostnaden för personlig assistans enligt LSS och LASS har under samma tid ökat med 42 % .

Boende och daglig verksamhet enligt LSS har vardera ökat med 12 %, men kostnaden per person har minskat med 10 %, lika för båda.

Det redovisas även lägsta och högsta kostnaden per person i de olika kommunerna. Den skillnaden är så stor att den blir intetsägande om man inte bryter ner den och vsar vilken typ av insats det rör sig om. Överhuvudtaget borde boendestatistiken delas upp i den för gruppbostäder och den för servicebostad.

Socialstyrelsen resonerar över varför handikappomsorgerna ökar och kommer fram till att det vet vi inte. Det kan vara ambitionerna att stödja fler och ge varje person fler insatser, en överströmning, när andra insatser som Samhall och lönebidrag minskar, och en ökning av antalet personer med funktionshinder. Närmare svaret kommer man nog när Socialstyrelsen kan presentera en statistik som bygger på varje person och inte som nu på antalet insatser. En sådan påbörjas i år.

KG

När föräldern har en utvecklingsstörning

Det finns begränsad kunskap och motstridiga forskningsresultat i studier som undersöker föräldraförmåga hos föräldrar med utvecklingsstörning. Det skriver Socialstyrelsen i den nyutkomna rapporten *"Barn som har föräldrar med utvecklingsstörning"*.

De yrkesverksamma ställs inför svåra etiska och praktiska frågeställningar när man möter föräldrar med utvecklingsstörning. För att stöd och insatser ska ges på ett sådant sätt att både barn och föräldrar i möjligaste mån får sina behov tillgodosedda krävs samarbete med familjerna och samverkan mellan de yrkesverksamma.

I boken finns ett ett långt och intressant exempel som visar på svårigheterna att avväga stödinsatser och ev omhändertagande enligt LVU när man ser att barnet far illa.

Vid en konsekvensetisk bedömning måste man fråga sig vilka konsekvenser man tror att det får om barnet bor kvar i sin ursprungsfamilj med olika stödinsatser eller vilka konsekvenser som är sannolika om barnet placeras i en annan familj.

BBIC, Barns Behov I Centrum, är ett bedömningsinstrument som utvecklats utifrån yrkesverksammas behov av att få stöd för bedömningar av barns levnadsförhållanden. Det kan användas för att hämta in information och följa upp arbetet med barn och familj inom socialtjänsten.

Det finns inga svenska instrument för bedömning av barns behov i familjer där föräldrarna har en utvecklingsstörning, men ett engelskt instrument (PAM – Parent Assessment Manual) håller för närvarande på att provas ut i Sverige.

Socialstyrelsens rapport speglar dels den forskning som finns inom området och dels de erfarenheter som samlats på olika håll i landet.

Nödvändig läsning för den som arbetar med dessa frågor.

HH

Samordning av insatser

Socialstyrelsen har utarbetat ett förslag till föreskrifter om samordning av insatserna habilitering och rehabilitering enligt hälso- och sjukvårdslagen med dem enligt socialtjänstlagen, LSS och tandvårdslagen. Huvudmännen skall utse en samordningsansvarig och utarbeta rutiner för samordningen och för hur den ansvarige skall utses.

Den enskilde och dennes anhöriga skall få delta i planeringen av samordningen och få en kopia av planen. Vid upprättandet av planen skall hänsyn tas till andra planer. För dem som får insatser med stöd av LSS gäller att en sådan samordningsplan skall upprättas för alla som får insatser från hälso- och sjukvården.

Förslaget har varit ute på remiss och skall nu sammanställas. Handläggare: birgitta.larsson@sos.se

KG

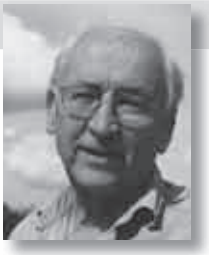

Karl Grunewald

Tillsyn av tillsynen

Riksrevisionen har kontrollerat hur Socialstyrelsen och länsstyrelserna har skött sin tillsyn över bostäder med särskild service enligt LSS. Länsstyrelserna får kritik.

Det blev brutala förändringar 1994 då LSS trädde i kraft. Inte nog med att kommunerna skulle ta över driften av alla inrättningar som landstingen hade byggt upp, dessutom skulle de anställa beslutsfattare och välja politiker för verkställigheten. Det blev mycket nytt folk, många utan utbildning och erfarenheter av handikappomsorger. Och värst av allt: Ingen utbildning inför övergången, inga kurser, inget material jämförbart med Kommunförbundets stora satsning då kommunerna tog över ”långvården” några år tidigare.

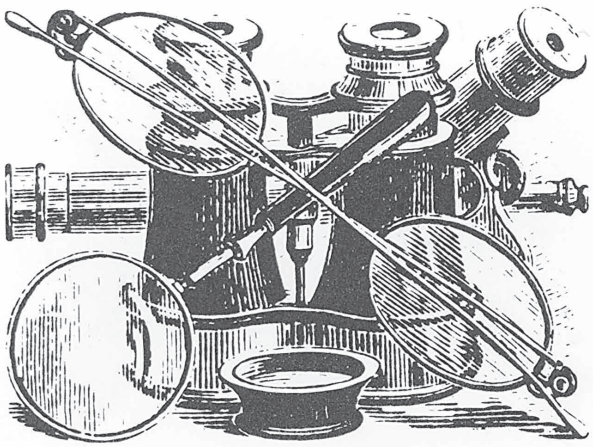

Följden blev ett slags försöksverksamhet under minst ett halvt decennium och mängder av överklaganden och frustrationer hos anhöriga och personal.

Tillsynen brast

Regeringens tillsyn borde ha spelat en nyckelroll i detta kaos, men det gjorde den inte. För samtidigt som kommunerna tog över verksamheten så flyttades ansvaret för rådgivningen om den nya lagen, och kontrollen av hur den tillämpas, från Socialstyrelsen till de 21 länsstyrelserna, som anställde särskild personal för det.

De nyanställda fick ingen handledning eller styrning av Socialstyrelsen. Det berodde på att länsstyrelserna har en stor självständighet i svensk statsförvaltning med stöd i grundlagen. De är som små ämbetsverk, som är suveräna i att tillämpa lagar och förordningar så som de anser. Inget fackdepartement eller ämbetsverk kan eller får påverka dem. Socialstyrelsen har inget att säga till om – den får varken delta i enskilda ärenden, än mindre överpröva länsstyrelsernas beslut.

Länsstyrelsens roll

Så här är det: Länsstyrelserna lyder under Finansdepartementet. Där finns det en särskild länsstyrelseenhet. Det är den som socialdepartementets enhet för sociala tjänster skall övertyga om vad länsstyrelsernas tillsyn över LSS ska innehålla och ha för mål.

Socialstyrelsen måste gå via socialdepartementet, men bara om de anmodas av denna. Regeringen kan naturligtvis ge länsstyrelserna särskilda uppdrag, men det har den inte gjort förrän frågorna om domstolstrots dök upp i slutet av 90-talet. Ett annat sådant var häromåret att tillse att kommunernas riktlinjer för tillämpningen av LSS inte begränsar den enskildes rättigheter.

Rent allmänt skall länsstyrelserna främja verksamheten enligt LSS genom rådgivning till både huvudmän och enskilda, kontrollera verksamheten, ge enskilda tillstånd att driva verksamhet m.m.. För detta behöver naturligtvis den enstaka tjänstemannen, som det oftast är fråga om, handledning och stöd av sakkunniga, men sådant är ej föreskrivet. Det är ett ensamarbete med chefer, som det inte kan tas för givet har erfarenhet av handikappomsorger.

Socialstyrelsens roll

Även Socialstyrelsen har ett tillsynsansvar. Den skall stödja och utvärdera verksamheten, informera och stimulera. Även Socialstyrelsen får inspektera, men den operativa tillsynen ligger på länsstyrelserna. Socialstyrelsen skall följa upp resultatet av länsstyrelsernas tillsyn, men får inte meddela några föreskrifter för dem. Den får som sagt överhuvudtaget inte aktivt påverka deras tillsyn.

Så här dumt skulle naturligtvis ingen företagare ordna det om hon eller han ville sälja en produkt. Man skulle utnyttja dem som hade sakkunskapen så att de kunde stödja och handleda säljarna. Sent omsider har ”statsmakten” även insett det och tillsatt en särskild utredare som skall se över organisationen och ansvarfördelningen inom den sociala tillsynen, till vilken handikappomsorgen räknas. Dennes betänkande skall vara färdigt i sommar.

Samverkan

En viss samverkan sker dock. År 2000 tillsatte länsstyrelserna och Socialstyrelsen en samverkansgrupp för att leda det gemensamma arbetet kring den sociala tillsynen.

Riksrevisionen. *Statlig tillsyn av bostad med särskild service enligt LSS.* 96 sid. RiR 2007:1. Dnr:31-2004-0809 Kan beställas eller laddas ner från www.riksrevisionen.se

Varje länsstyrelse får ta del av dagordningen före mötena för att ta ställning till förslagen. Men tillämpningen av gruppens beslut tar de själva ställning till. Vartannat år publicerar gruppen en rapport.

Riksrevisionen anser att denna form för samverkan är resurskrävande och tidsödande, dessutom kan effektiviteten ifrågasättas. Risken är också att bedömningen av länsstyrelsernas tillsyn inte blir rättvisande, då de på detta sätt själva deltar i utvärderingen av sin verksamhet. Riksrevisionens slutbedömning blir att Socialstyrelsens centrala tillsyn måste preciseras.

En lägesrapport

Riksrevisionens granskning har gjorts genom en mängd dokument, enkäter, intervjuer, medverkan av handikapporganisationer m.m. Noggrannheten och omfattningen kan man inte ta fel på. Så, vad kom man fram till?

Vad gäller Socialstyrelsens publicering av föreskrifter och vägledande information är kommunerna i stort sett nöjda och Riksrevisionen anser att de har varit tillräckliga, betraktade som normgivning. Halva antalet länsstyrelser önskar sig dock vägledande information om bemanningen av gruppbostäder och servicebostäder och om kompetenskrav för den som förestår verksamheten. Nio vill ha mer vägledning om bostädernas utformning eller storlek, fem om fritidsaktiviteter. Det behövs även ökade kunskaper om hur LSS ska tillämpas för dem med autism och autismliknande tillstånd.

28 personer arbetar med tillsyn

Länsstyrelserna har 28 årsarbetare avsatta för handikappomsorgen. 18 av de 21 länsstyrelserna har en årsarbetare. De tre största har tre eller fyra. Antalet bostäder med särskild service för vuxna utgör drygt 3 200, för att nu nämna en av insatserna.

Vad har man hunnit med? Under de två åren 2004 och 2005 har två av tre kommuner varit föremål för vad länsstyrelserna kallar verksamhetstillsyn, men endast den ena tredjedelen förenad med inspektion. Endast sju procent av de kommunala verksamheterna enligt LSS har varit föremål för verksamhetstillsyn. I Jämtland och Blekinge har tillsynen i praktiken varit obefintlig under en längre period pga problem med bemanningen.

Under 2005 gjordes tillsyn mot hela LSS-området vid 300 tillfällen. Vid ungefär 40 procent konstaterade man brister eller uttalade man kritik. Det gällde uformning, planering, handläggning, dokumentation och kvalitetssytem.

”Riksrevisionens bedömning blir att länsstyrelsernas tillsyn över kommunernas LSS-verksamhet inte har varit tillräcklig med särskild hänsyn till rättssäkerheten för den enskilde”

Inte tillräcklig tillsyn

Riksrevisionens bedömning blir att länsstyrelsernas tillsyn över kommunernas LSS-verksamhet inte har varit tillräcklig med särskild hänsyn till rättssäkerheten för den enskilde. Den är långtifrån regeringens uttalande i direktiven till utredningen om social tillsyn; att den skall ske fortlöpande och vara effektiv.

Därtill kommer att variationerna i länsstyrelserna operativa tillsyn inte är sakligt motiverade – liknande brister bedöms inte på likartat sätt i olika delar av landet.

Lämnar över klagomål till kommunen

Under de två åren gjorde länsstyrelserna tillsyn vid 234 tillfällen i bostäder med särskild service efter individuella klagomål.

Man är inte skyldig att utreda varje klagomål. Vissa länsstyrelser lämnar över så många som möjligt till kommunen ifråga. I vilken utsträckning länsstyrelsen kontrollerar deras åtgärder framgår ej. Det förefaller vara ett skönsmässigt förfarande. Det måste bedömas vara rimligt att den enskilde får en av kommunen oberoende bedömning av sitt klagomål.

Ingen uppföljning

Regeringen har begärt att länsstyrelserna skall följa upp den kritik som de riktar mot en kommun, men Riksrevisionens enkäter visar att det inte sker i en fjärdedel av fallen. Trots upprepad uppföljning händer det att kommuner inte åtgärdar de brister som länsstyrelsernas påpekar. Vad man skall göra vid sådant myndighetstrots tar Riksrevisionen inte upp, trots att det kan vara till men för den enskilde och prestigeförlust för länsstyrelsen.

Beslut som inte verkställs

Riksrevisionen har analyserat länsstyrelsernas olika hantering av ansökan om särskild avgift då kommunen trotsar en dom. Man finner indikationer på att sanktionsinstrumentet inte används i den utsträckning som lagstiftaren avsåg. Uppföljningen bör förbättras, anser man.

Revisionen konstaterar även att antalet trots har minskat, men att antalet positiva beslut till en insats, utan att den verkställts, ökat. Den förra regeringen lovade att – efter en utförlig utredning – införa särskild avgift även i de fallen, men hur det blir nu vet ingen (min kom.).

KG

Vårdhemsskandal i Danmark

I februari i år visade dansk TV en film om livet på ett vårdhem för utvecklingsstörda. En TV-journalist hade i tre månader arbetat från och till som vikarierande vårdare. Han hade då, med en dold kamera, filmat i 125 timmar på vårdhemmet. Filmen visade chockerande och djupt kränkande behandling av de inneboende på en av avdelningarna.

Endast vid ett tillfälle, enligt filmen, fick en inneboende komma ut på en aktivitet – det rörde sig om en promenad på 30 minuter. I sin dagbok antecknade journalisten: ”Inte heller idag gjorde vi något med de boende. En av medarbetarna föreslog att vi skulle lägga dem tidigt så att vi kunde se TV 2:s ’Deal no deal’ ifred. Därför la vi dem före kl 20.00.”

I filmen får en nattvakt rådet att helst inte kolla om en viss boende har kissat i sängen ”för då blir du tvungen byta på honom”.

En boende beordrades gå och lägga sig igen därför att han steg upp före kl. 9 på morgonen. Så tidigt kunde de boende inte få äta sin frukost. Själv satt personalen och drack kaffe.

En annan boende hade kissat på golvet och blev i kommenderande ordalag tillsagd att torka upp efter sig.

Vårdhemmet heter Strandvaenget och ligger i Nyborg på Fyn. Det har tills nu tillhört landstinget och har 158 vuxna personer med utvecklingsstörning boende i 20 enplanshus med 4–12 personer i varje. Läs mer om Strandvaegnet på:

www.strandvaenget.dk

Som sin ”vision” skriver skriver ledningen för hemmet på sin hemsida: ”Vi ska fungera som en samlad institution vilket betyder stordrift och yrkesmässig kompetens (faglig baeredygtighet). De inneboende kan få totallösningar och en inspirerande miljö.”

Landstingen ansvarade själva för tillsynen av sina institutioner, men den aktuella avdelningen fick aldrig besök av någon tillsynsansvarig. Händelsen har föranlett avsked av flera i ledningen och i vården och omprövning av principerna för tillsynen, både på central som lokal nivå.

Det finns 336 vårdhem av samma slag i Danmark. Ansvaret för dem överförs i år från landstingen till de 98 nya kommunerna, många små och utan erfarenhet av vård av utvecklingsstörda.

KG

Avslöjandena om övergreppen på Strandvaegnet vårdhem i Danmarkledde till att föreståndaren miste sitt jobb. En omfattande debatt utbröt och fler exempel på brister på vårdhemmen uppdagades. Detta har lett till att allt fler i Danmark nu tycker det är dags att följa Norges och Sveriges väg och avveckla anstalterna.

Exklusive barn med funktionshinder

Det pedagogiska kulturarvet är titeln på en nyutkommen bok av Sven Hartman, professor vid Lärarhögskolan i Stockholm. Den ger en bred och fascinerande beskrivning av såväl tillväxten av de olika skolformerna som lärarutbildningen. Hartman lägger särskild vikt vid de styrande ideologiska argumenten över tid. Men de kanske viktigaste av dessa, de som berör barn och ungdomar med funktionshinder, utelämnas helt. Varken specialskolorna eller speciallärarutbildningen nämns med ett ord. Därmed bortser Hartman från det särpräglade kulturarv som undervisningen av funktionshindrade barn utgör. Och han bortse från den drivkraft som specialundervisningen utgjort för skolans värdegrund om alla barns lika värde.

KG

Handikapphistora

Handikapphistoriska föreningen arbetar för att belysa levnadsförhållanden och samhällets syn på människor med funktionshinder i ett historiskt perspektiv. Föreningen har funnits i 20 år. Den anordnar seminarier och ger årligen ut en bok inom området till medlemmarna. Dess ordförande är förra statsrådet Bengt Lindqvist.

Föreningen driver en webbsida med en förteckning på handikapphistoriskt intressant litteratur och fotografier. Där står mer om föreningens verksamhet och om hur man blir medlem. Du kan även komma i kontakt med någon i styrelsen per telefon: 070-775 08 99.

”Rättighetslagstiftningen i dag är främst att se som en komplettering av vissa medborgares rättigheter gentemot samhället. Statsmakterna har valt att lyfta fram några definierade grupper vilka på några avgränsade områden fått ett särskilt lagstöd när det gäller viss service. Visserligen har detta medfört konsekvenser för kommunerna, och då inte minst under ekonomiskt kärva tider, men det har inte inneburit att spelreglerna mellan individen, kommunen och staten ändrats när det gäller välfärdsområdet i stort.”

I klartext: Rättigheterna i LSS hotar inte det kommunala självbestämmandet.

Ansvarskommittén

Ansvarskommittén har ett brett och stort utredningsuppdrag. I uppdraget ingår också att utvärdera den ökade användningen av rättighetslagstiftning till skillnad från skyldighetslagstiftning*.

Inom två områden har lagar som anger kommunens skyldigheter kompletterats med bestämmelser om rättigheter – det gäller Socialtjänstlagen och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Skälet till detta var att den lokala demokratin inte klarade av att tillräckligt kraftfullt prioritera de många gånger kostnadskrävande behoven en enskild person kan ha, gentemot kollektivets önskemål på andra områden, skriver kommittén. Men just detta har lett till protester: LSS ger kommunen små möjligheter till lokal anpassning och lokalpolitiska prioriteringar. Staten borde betala medan kommunerna enbart borde ha driftsansvaret, anses det. Samtidigt betonar regeringen att ansvaret för finansiering och beslut måste hållas ihop.

Den rättighetslagstiftning vi har idag måste dock främst ses som en komplettering till av vissa medborgares rättigheter gentemot samhället, skriver Ansvarskommittén. ”Det har inte inneburit att spelreglerna mellan individ, kommunen och staten ändrats när det gäller välfärdsområdet i stort”, skriver man.

Av kommunernas totala intäkter är ca 15 % statsbidrag. Kommittén förelår ingen ändring men hänvisar till en överenskommelse från år 2005 att reformer som staten genomför också skall finansieras fullt ut av staten.

Normering

Kommittén refererar Statskontoret vid sin värdering av det ändamålsenliga med de förordningar och föreskrifter som statliga myndigheter utfärdar. Man finner att föreskrifter som reglerar verksamhetsinnehåll kritiseras mycket lite på kommunal nivå. Däremot önskar dessa sig fler regler och att de kom ut snabbare. Det är inte bra när Socialstyrelsen blandar allmänna råd och föreskrifter i ett och samma dokument. Man anser att myndigheternas normering varken är särskilt omfattande eller överdrivet detaljerad.

Kommittén anser att normering genom lagar, förordningar och föreskrifter även i framtiden bör vara de viktigaste styrformerna. Det är de enda som kräver efterlevnad av alla huvudmän och som kan vara utgångspunkt för en tillsyn.

* Rättigheter eller skyldigheter

En rättighetslag riktar sig mer till den enskilde än vad en skyldighetslag gör. Rättighetslagen talar om vad den enskilde har rätt att få av myndigheten. En skyldighetslag talar om för myndigheten vad den skall göra i förhållande till enskilda. En viktig skillnad mellan de båda systemen är att beslut grundade på rättighetslagstiftning kan överklagas till förvaltningsdomstol (länsrätt – kammarrätt – regeringsrätt), medan beslut grundade på skyldighetslag inte kan det.

Kunskapsstyrning

Inom olika välfärdsområden kommer styrning genom kunskaper att få en ökad betydelse. Det gäller både för de politiska besluten om prioriteringar som resultatet av verksamheterna, skriver kommittén.

För detta behövs en nationell informationsförsörjning med insamling av data. Det behövs även organ och aktörer med kunskaper om metoder och erfarenheter och en medveten organisering av hur kunskaperna ska användas av de verksamhetsansvariga.

Det finns inte något offentligt kunskapsorgan som specifikt har till uppgift att fokusera kommuner och landsting. Kommittén avser därför att överväga att föreslå att ett sådant kunskapsorgan med ansvar för forskning, utredning och utveckling skapas.

KG

Ansvarskommittén. *Staten och kommunerna – uppgifter, struktur och relation.* SOU 2007:11. 370 sid.
Kan laddas ner gratis från www.regeringen.se
Eller beställas på tel 08-690 91 90. Pris: 320 kr.

”Det är svårt, förstår du Berith, att förstå att jag inte kan förstå. Men det är ännu svårare att förstå att andra inte förstår, att jag inte kan förstå!”

Delaktig?

Berith Nyqvist Cech, fil dr, Karlstad.

Hur är det att leva och bo i samhället när man har en utvecklingsstörning? För att få svar på den frågan inbjöds vuxna personer med utvecklingsstörning att, tillsammans med mig som handledare, träffas regelbundet i en cirkel. Varje person fick berätta om den erfarenhet som man hade utifrån sitt ”livsprojekt”.

Utifrån de erfarenheter som cirkelmedlemmarna bär med sig har frågor uppstått om:

Varför blev det så?
Vem kan svara på vad LSS innebär för oss?
Hur kan vi bli sedda som en grupp med speciella kunskaper?

Gruppen har bestått av 4 – 6 personer tillsammans med forskarresurs. Vi har arbetat tillsammans allt från ett år till fyra år och träffas en gång/vecka.

Utifrån gruppens egen dynamik så utvecklas en styrka att se och förstå sin omgivning på ett kanske ibland helt nytt sätt. Tankar väcks kring den egna personen och de kunskaper man har.

Man upptäckte något som en av medlemmarna litet stolt uttryckte så här:

Vi är ju som alla andra – fast litet annorlunda också!

En del pratade mer andra mindre, men efter hand som tryggheten i gruppen växte, väcktes insikten hos var och en att ”jag duger!”.

Här följer några exempel på gruppmedlemmarnas reflektioner över att leva och bo i samhället.

Boende och livsvillkor

Klara berättar att hon bor i en egen lägenhet, som hon tar hand om själv och som hennes mamma ibland hjälper henne att sköta. Hon pratar ofta om sin kontaktman och hur viktig hon är. De går ut på stan tillsammans och handlar och gör roliga saker tillsammans. Hon mår bra i sin lägenhet och är stolt över den.

Jarl säger att han bor hos mamma och pappa. Jag frågar: ”Planerar du att flytta till egen lägenhet?” Han svarar: ”Joo.. kanske sedan”.

Karl berättar: ”Jag bor i egen lägenhet med hjälp av en hemsamarit…som är densamma varje dag. Och joo…det är bra. Jag handlar och sköter min blomma. Det är bra”. Jag frågar varför han inte kom till vår forskningscirkel förra veckan. Han svarar: ”Jo, men jag fick besök (av hemtjänsten) så jag var tvungen att vara hemma i lägenheten. Hon bestämde med mig att jag ska få mat hemsänd på helgerna. Och det blir bra”. Han låter nöjd.

Vi pratar om olika hjälpinsatser de har idag och jag visar på att enligt LSS har de fått det och det.

Klara säger: ”Jag bor i egen lägenhet. Som jag sköter själv…men mamma hjälper till ibland. Kontaktmannen och jag går och handlar tillsammans. Henne tycker jag om. Jag är glad över min lägenhet och mår bra …”, säger hon med ett leende.

Ulla bor i en egen lägenhet intill en gruppbostad. Hon berättar: ”Min kontaktman vill att jag skall flytta till ett servicehus, men det vill inte jag”. Hon berättar vidare att hennes psykolog och kurator säger åt henne att det skall hon bestämma själv, hur hon vill bo. Och då vill hon bo kvar i sin lägenhet som hon trivs gott med.

”Jag klarar mig själv nu…utan gruppbostaden, men jag får gå till gruppbostaden ibland om jag vill…om något särskilt händer. I början var det en kvinna som kom och hälsade på…hon var alkoholist…hon bad mig om pengar. Hon fick inga för jag hade inte några…men hon fortsatte att komma. Jag tyckte att det var olustigt…för rätt som det var så stod hon där i rummet…inne hos mig. En dag kom hennes bror och sade till mig att om hon besvärade mig så fick jag säga ifrån. Han berättade för mig att hon hade egna pengar till cigaretter och så…så han hjälpte mig faktiskt!”, säger hon glatt.

Berith Nyqvist Cech är lektor i social omsorgsvetenskap vid Karlstads universitet. Hon har arbetat tillsammans med personer med utvecklingsstörning i s k "forskningscirklar" i nu tolv år. Cirklarna kallas "Alobis" som är förkortning på Att Leva Och Bo I Samhället som funktionshindrad. Arbetet med Alobis har Berith Nyqvist Cech dokumenterat i en rad skrifter. E-post: berit.cech@kau.se

Rätt till arbete?

Vi pratar om olika arbeten som man har erfarenhet av i gruppen. Karl berättar att han växte upp på landet med djur omkring sig; hästar, kor, grisar och höns hade de. "Det tyckte jag var roligt…att arbeta med djuren", säger han längtansfullt.

Jag vänder mig till Jarl och frågar: "Du då, har du haft något arbete?… Eller vill du ha ett ". "Nää …", säger han. "Men nu…du går i skolan?" säger jag. Han svarar: "Jaa…det är bra". "Bodde du inte på landet, du Jarl", frågar Karl. Jarl säger: "Nää…", och ser misstänksamt på Karl.

Klara berättar då att hon arbetar på ett dagcenter. Hon gör biramar och tycker det är roligt. "Hur många om dagen gör du?" frågar Karl. "Jag tror att Pelle och jag gör ca 2000 om dagen", säger hon. "Förut arbetade jag på ERRES och det var jobbigt. Vi arbetade med en sån där klocka som stod och slog". Karl frågar: "På ackord menar du?" Hon svarar: "Jaa, på ackord och det var så körigt och krångligt. Jag blev så trött och det skulle gå så fort… Jag hann inte med. Då frågade jag kuratorn och psykologen om jag kunde få byta. Och då kom jag till det här istället. Och det är mycket bättre".

Ulla säger: "Jag har svårt med nerverna så jag mådde inte bra av det där heller. Jag skriver min dagbok för att berätta om hur jag har haft det…det har min psykolog sagt att jag ska göra. Jag kommer ihåg så mycket… Tänk om jag hade tackat ja till prao-plats på servicehuset för länge sen…då hade jag kanske haft jobb idag", säger hon längtansfullt.

"Joo, det är synd att man lagt ner dagcenter i Filipstad, tycker jag", säger Karl. "Det är många som är ledsna för det har jag hört", fortsätter han. "Jag vet inte så noga…men de får väl bli inplockade på andra jobb då antar jag".

Gun berättar att hon varit arbetslös och att det minsann inte var roligt. Ackordsarbete var omöjligt för henne och hon kände att hon blev mobbad av arbetsledaren för att hon var långsam.

Klara säger att hon också arbetat på ackord och då mådde dåligt.

Utsatthet - Sårbarhet

Klara säger att det är många som ringer och busar mitt på natten. Och ingen är där när man svarar – det är olustigt. "Man blir lite rädd ibland", säger hon. "Alkoholister hälsar på ibland!" fortsätter hon att berätta. Det är jobbigt att bo ensam ibland och vi pratar om detta ett tag.

Det diskuteras om att dricka sprit: "Det är gott det!" säger Klara. "Jag dricker mycket ibland!" säger hon och ser litet fundersam ut. Ulla säger att hon också gör det, ibland. Även Jarl säger att det är gott att dricka.

Att bli pensionär

Karl fortsätter: "Men nu ser jag fram emot att bli pensionär!"

Ulla säger: "Vad spännande! Eller vad tycker du?"

Karl svarar: "Jo, jag ska göra allt jag inte hunnit förut! T ex umgås med mina grannar! Vi har inte pratat än".

Utvecklingsstörd heter det!

Ulla säger att hon har haft ont i nerverna och varit och pratat med psykolog. Hon tror att det blir bättre nu.

Vi pratar om hur andra beter sig mot olika människor. Handikapp kan se olika ut. Rörelsehinder, synskada eller förståndshandikapp är lika viktigt och lika svårt. Men deltagarna anser att man har rätt att vara handikappad och ändå känna sig respekterad för det som människa. Vi diskuterar detta ett tag.

Gun pratar om att hon har sitt handikapp i en höft och därför har svårt att gå. Hon uttrycker att det verkar vara svårt för människor att förstå. På gruppbostaden skojade man med henne och kallade henne för ”mormor” för att hon gick som en gammal gumma. Det kändes svårt för de kunde ju inte veta vad de pratade om. De skulle själva känna hur rädd man blir när man ramlar och inte kan ta sig upp igen själv. Samma sak är det med Ullas knä att ingen förstår, tycker hon. Eller detta med att hon har ont i nerverna. Det är hon ensam med.

Jarl är tyst och funderar.

Karl säger: ”Det är svårt när folk inte förstår att man är annorlunda”. ”Handikappade eller funktionshindrade – hur tycker ni att man bör säga”, frågar jag?

”Men Berith, utvecklingsstörd heter det ju!” säger Gun. ”Jag har berättat på min bostad att jag gått med i en cirkel där vi pratar om detta med utvecklingsstörning – och det tycker de är jättebra. Det behöver jag, säger dom, så jag är glad att jag är här!”

Vi säger att vi också tycker detta är roligt.

”Förståndshandikapp heter det säger min kontaktperson”, säger då Ulla, bestämt.

Reflektion

Det upplevs viktigt att ha ett eget arbete. Det är också ett sätt att uppleva sig själv som ”normal”, lika mycket värd som alla andra i samhället.

Man är utsatt i sin miljö, där det ibland sägs upplevas bättre, mer normalt, att vara alkoholist, än att vara en person med utvecklingsstörning. Detta kan visa på hur sårbar man är i sin självbild av att ha ett människovärde som den man är.

Vad man kallas för som funktionshindrad ses som mindre viktigt eftersom alla begrepp ändå blir någon form av stämpling av VEM man är.

Men det är viktigt att man själv tycker att det känns okej med det man blir kallad. Det är viktigt att det är jag själv som benämner vem jag är.

Erfarenheten visar att det krävs tid och förståelse för alla olika sätt att agera. Några kan känna rädsla inför känsloyttringar och för att det kan uppstå många andra problem. Det är därför som deltagarna ska vara med och styra cirkelns alla steg och analysera vårt arbete utifrån sin egen insikt.

Andra förstår inte att jag inte förstår

I de grupper som jag arbetat med har medlemmarna tillägnat sig en allt starkare röst genom att hitta kanaler till myndighetspersoner och beslutsfattare. Projektet har visat att man trots ett funktionshinder kan delta i samhällsprocessen på ett mycket bra sätt med hjälp av handledning och grupptrygghet.

Med ökad kunskap och med ökad trygghet i gruppen växte ett behov hos deltagarna att få uttrycka sina tankar inför varandra. Deltagarna blev också mer intresserade av att uttrycka sin vilja till förändring inför olika samhällsrepresentanter. Det fanns dock en skillnad i språklig kompetens mellan de olika medlemmarna. Men man tränade upp sig!

En mycket väl reflekterad tanke uttalade en av kvinnorna vid ett tillfälle i gruppen, då vi samtalade om hur deltagarna tänker om att kallas en person med utvecklingsstörning. Hon satt och funderade ett tag och så sade hon:

Det är svårt, förstår du Berith, att förstå att jag inte kan förstå. Men det är ännu svårare, att förstå att andra inte förstår, att jag inte kan förstå!

Man undrar då vem det egentligen är som behöver hjälp att förstå?

Cirkelns deltagare tycker att vi genom våra arbeten har hittat en framkomlig väg till att försöka nå större delaktighet i samhället för just dem som varande personer med utvecklingstörning. Med våra gemensamt utvecklade ”metoder” i gruppen tycker vi oss ha funnit ett sätt att ge alla människor en röst – ett språk. Att bryta tystnaden.

Några principer

Följande principer är bra att ha i minnet när man arbetar med personer som behöver stöd och hjälp från andra (efter Forsberg & Hall-Lord, 1994) :

1. Vi måste se varandra som medmänniskor, dvs som subjekt inte som objekt.

2. Våra medmänniskor har resurser och förmågor att själva identifiera sina egna problem.

3. Dessa medmänniskor är kapabla att formulera egna mål och lösningar.

4. De kan även handla för att nå lösningar på problemen och för att nå målen.

Ny skrift från Sisus

Tillgången till olika stödinsatser för vuxna med funktionshinder är inte alltid självklar, eftersom det inte alltid är helt klart vilken myndighet som har ansvar för vad. Detta gäller även vid studier för vuxna med funktionshinder. Beroende på vilka funktionshinder individerna har kan förutsättningarna för studier variera kraftigt mellan två olika personer.

Många myndigheter har på olika sätt ansvar för vuxenutbildning för personer med funktionshinder. Det gör att det kan vara svårt att hitta rätt stöd och utbildning till rätt person. För att försöka räta ut många av frågetecknen har därför Sisus, Socialstyrelsens institut för särskilt utbildningsstöd, tagit fram skriften *"Att anpassa studiesituationen för vuxenstuderande med funktionshinder"*.

I skriften beskrivs bland annat möjligheter för vuxna med funktionshinder, och då även personer med utvecklingsstörning, att studera på folkhögskolor och Särvux. Det finns många folkhögskolor som kan ta emot personer med utvecklingstörning till sina vanliga kurser, men det finns också flera som anordnar särskilt anpassade kurser för just denna målgrupp. Särvux är en kommunal vuxenutbildning dit personer med utvecklingsstörning, autism eller förvärvat intellektuellt funktionshinder är behöriga att söka.

Budskapet i skriften är att möjligheterna till vuxenutbildning verkligen ska gälla för alla.

Skriften går att ladda ner på Sisus webbplats: www.sisus.se. Den går även att beställa kostnadsfritt från Sisus på telefon 08-787 73 20.

Ovanåker i Hälsingland.

En glad nyhet!

Omvändelse i Ovanåker

I nr 3/06 berättade vi att Ovanåkers kommun sällat sig till den lilla skara kommuner som dragit in habiliteringsersättningen. Socialnämnden med ordförande (kd) hade fattat ett enigt beslut. Nu har en lika enig nämnd med samme ordförande beslutat återinföra habiliteringsersättningen. Han anger att den allmänna opinionen tillsammans med den politiska har varit avgörande. Han och socialchefen kom själva till dagcentret och meddelade beslutet. Det väckte mycket glädje. Många kom fram och ville tacka och ta i hand. – Det här gjorde ni bra. Nu glömmer vi det gamla, sade Linda Andersson, som jobbar på kommunens kafeteria. (Ljusnan 22-24 febr 07).

Kommentar: Det står inget om att de två bad om ursäkt för den kränkning de utsatt de utvecklingsstörda personerna för. Eller har jag missuppfattat syftet med besöket?

KG

Konstskolan Linnea hotad

Konstskolan LINNEA i Stockholm är en 3-årig eftergymnasial utbildning för personer med intellektuella funktionshinder. I dag har 14 personer sin dagliga verksamhet på skolan som har funnits i 15 år och rönt stor uppmärksamhet som en mycket professionell och utvecklande konstskola. (Vi på Intra har flera gånger använt oss av målningar från Linnea på tidningens omslag!)

Nu är skolan är hotad. Verksamheten försvinner kanske redan i höst. Orsaken är att Stockholms stad hittills betraktat Linnea som en verksamhet snarlik daglig verksamhet. Därför har man kunnat fatta beslut om plats som daglig verksamhet enligt LSS, vilket har finansierat verksamheten.

Men detta vill man nu eventuellt ändra.

– Det handlar om pengar, och inte om vad unga människor, på väg i livet, vill göra efter särgymnasiet, säger Gunilla Lagergren lärare på konstskolan. Varför ska inte en person med ett intellektuellt funktionshinder som har en konstnärlig begåvning och vill lära sig mer, kunna skaffa sig bildning och utvecklas? Konstskolan Linnea är dessutom den billigaste dagliga verksamheten i Stockholm. På grund av ett stelbent byråkratiskt förhållningssätt riskeras nu hela verksamheten. Den stora förloraren är en ung konstnärligt begåvad människa som kommer i kläm för livet.

Elever och personal på LINNEA har i ett upprop vädjat om stöd, bra kontakter och glada tillrop.

Läs mer om Linnea på: www.konstskolan.linnea.just.nu

Illustration av Quinten Moody, f d elev på Konstskolan Linnea.

Bild: Pawel Flato

Vill hon förbjuda fiket?

”Resultatet är att vi i dag ser alldeles för många exempel på kommuner som bedriver näringsverksamhet som lika gärna kunde skötas av det privata näringslivet. Det kan handla om växtförsäljning, bageri- och kaféverksamhet, trädgårdstjänster eller fastighetsskötsel.”

Maud Olofsson, näringsminister.

I de flesta kommuner finns idag någon typ av kafé-verksamhet som drivs som daglig verksamhet av personer med funktionshinder. Dessutom finns ofta hantverksbutiker, grupper som arbetar med kontorsservice, fastighetsunderhåll mm.

Alla dessa verksamheter kan sägas snedvrida konkurrensen i och med att de inte drivs med lönsamhetskrav och för det mesta i kommunal regi. I DN 070209 aviserar Maud Olofsson en lagrådsremiss som ska göra det möjligt att i domstol pröva enskilda fall av konkurrenskonflikter. Man ska kunna förbjuda kommunen att bedriva en verksamhet som t ex tar kunder från ett privatägt kafé på samma ort. Samtidigt skriver Maud Olofsson att ”verksamheter som visserligen snedvrider konkurrensen men tillgodoser samhälleliga intressen av vikt, exempelvis att bereda ungdomar och handikappade arbete, ska inte drabbas”.

Frågan är då om den dagliga verksamheten enligt LSS ostört kommer att kunna fortsätta driva sina kaféer, butiker, kontorsgrupper mm? Eller kommer denna verksamhet i framtiden att omgärdas av starka restriktioner, kanske till och med förbjudas?

Avgörande blir hur de undantagsregler som måste till för daglig verksamhet enligt LSS kommer att formuleras.

HH

Diskriminering i Europa

EU har gjort en inventering av medborgarnas syn på diskriminering i sina länder. Bl a har man undersökt hur man uppfattar diskrimineringen av personer med funktionshinder. Man har intervjuat ca 1 000 slumpvis utvalda personer i respektive land. Det visar sig vara en stor variation mellan de 25 medlemsländerna. Men inte mellan de 15 ursprungliga länderna och de 10 nytillkomna.

Italien (68%) och Frankrike (66%) är de länder där de tillfrågade oftast anser att funktionshindrade personer diskrimineras. Danmark (32%) är det land där det lägsta antalet anser så. Sverige ligger på medeltalet (53%) för alla tillfrågade.

Allmänt gäller att kvinnor (55%) oftare anser att det föreligger en diskrimination än män (50%). Äldre personer mindre ofta (48%) än unga personer (57%).

När det gäller synen på hur mycket som görs för att bekämpa diskriminering av olika grupper är Sverige tillsammans med Polen de två länder där medborgarna är mest missnöjda. Endast 28% tycker att det görs tillräckligt.

Det föreligger en hög samstämmighet i alla 25 länderna om att man borde lägga ner mer pengar på att få en större tillgänglighet för personer med funktionshinder.

Kommentar: Att många medborgare i ett land anser att personer med funktionshinder diskrimineras behöver ju inte betyda att det faktiskt är så. Det kan ju även bero på stor medvetenhet om deras situation.

KG

Hur många anser att funktionshindrade diskrimineras i det egna landet?

Land	%
Italien	68%
Frankrike	66%
Portugal	60%
Ungern	58%
Grekland	56%
Spanien	53%
Belgien	53%
Holland	53%
Sverige	53%
Litauen	53%
Polen	53%
Österrike	52%
Lettland	51%
Tjeckien	50%
Estland	49%
England	47%
Cypern	47%
Finland	43%
Slovakien	43%
Slovenien	43%
Tyskland	37%
Luxemburg	36%
Irland	35%
Malta	34%
Danmark	32%
EU tot. 25 länder	**53%**

Andra länder utanför EU

Rumänien	48%
Bulgarien	45%

Övervikt

Illustration ur boken "Äta, röra sig och må bra - för dig i gruppbostad och daglig verksamhet." av Eva-Marie Wadman.

Undersökningar i Sverige och Norge visar att övervikt är vanligare hos personer med lindrig utvecklingsstörning än hos andra.

Eva lider av kraftig övervikt. Personalen i den gruppbostad där hon bor skulle vilja hjälpa henne att förbättra sina kost- och levnadsvanor. Men hur?

Hur ska man kunna hjälpa en person som behöver hjälp för att inte bli sjuk, men som inte vill ha hjälp? Det var en fråga som Helena Bergström, folkhälsovetare på Stockholms läns landsting, mötte när hon intervjuade anställda och boende i gruppbostäder.

– Det handlar om två etiska principer som krockar, säger hon. Att vilja göra gott och att vilja främja den enskildes autonomi. Det är viktigt att personalen har möjlighet att diskutera dessa frågeställningar och att man får hjälp med handledning.

Mer hjälp med matlagningen

Helena Bergström har undersökt matsituationen i gruppbostäderna i Stockholms län. Hon fann att över hälften av de boende åt mikrad mat flera gånger i veckan.

De flesta som bor i gruppbostad önskade mer hjälp med matlagningen. I så gott som alla gruppbostäder (där man åt gemensamt) fanns inga riktlinjer för kosthållningen. Inte heller fanns några resurspersoner som kunde ge råd eller stöd. Det fanns inte heller några krav på kunskaper i matlagning vid anställning av ny personal. Däremot ansåg de flesta anställda att de behövde bättre kunskaper.

I ett projekt där 20 gruppbostäder fick information och utbildning om bra kosthållning blev det hållbara resultatet ganska magert. Enstaka förändringar i livsmedelsval kunde noteras och det fördes mer diskussioner kring mat, rörelse och hälsa.

– Men det behövs bättre samverkan mellan t ex daglig verksamhet och boende, det behövs stöd från ledningsnivå och kontinuerlig utbildning av personalen i kostfrågor, tror Helena Bergström.

Helena Bergström arbetar på centrum för folkhälsa på Stockholms läns landsting. Hon har engagerat sig för att förbättra kostvanorna i gruppbostäder och daglig verksamhet.

Är övervikt ett problem?

Är då övervikt ett större problem hos personer med utvecklingsstörning än bland befolkningen i stort? Oddbjørn Hove, psykolog vid Haugesunds sjukhus i Norge menar att så är fallet. Hans undersökning omfattar 311 personer med utvecklingsstörning varav mer än hälften av dem som hade en lindrig utvecklingsstörning också hade viktproblem.

– Men det är viktigt att se att de personer med lindrig utvecklingsstörning, som vi når med en sådan här undersökning är de som bor i gruppbostäder. De andra, som klarar sig själva, vet vi inte så mycket om.

Av dem som hade Downs syndrom i Oddbjørn Hoves undersökning hade nästan hälften viktproblem.

Att så många personer med lindrig utvecklingsstörning hade överviktsproblem beror enligt Oddbjørn Hove på att det finns så stor tillgång till osund mat.

Oddbjørn Hove har många tankar om varför personer med lindrig utvecklingsstörning oftare har problem med vikten.

I Haninge kommun har man satsat mycket på kultur- och fritidsverksamhet för personer med funktionshinder. Bilden är från ett gympapass med Friskis och Svettis i Jordbro.

– Genom att alltfler rör sig ute i samhället upptäcker många hur lätt det är att få tag i ohälsosam mat, att den ofta är billig och att kroppen tycker om osund mat.

Även om många blir uppmuntrade till att träna och röra på sig så bör man enligt Oddbjørn Hove ha klart för sig att vikten sällan går ner med hjälp av träning. Däremot minskar både sjuklighet och dödlighet.

Lena Frick.

Undernäring

Överviktsproblemen har en motpol i undervikt och undernäring. Den drabbar framför allt personer med grav utvecklingsstörning och flerhandikapp.

– Matsituationen kan vara mycket obehaglig för personer med grav utvecklingsstörning, säger Oddbjørn Hove. Många personer med autism kan också uppleva obehag av mängd, konsistens, temperatur, färg och smak.

Lena Frick, dietist vid vuxenhabiliteringen i Uppsala län håller med Oddbjørn Hove och menar att undernäringen är ett dolt problem.

– Många tycker att det är bra att personer med flerfunktionshinder är magra. De blir lättare att vårda då. Det borde finnas fler dietister ute i verksamheterna. Idag är det bara 20 av landets 290 kommuner som har dietist.

Tre typer av hushåll

Päivi Adolfsson är doktorand i samhällsvetenskap. Hon har undersökt hur matvanorna såg ut i 63 olika gruppbostäder. Hon delar upp matsituationen i tre grupper:

- Gemensamt hushåll (där alla äter tillsammans).
- Enskilt hushåll (där boende får hjälp av personal att handla, köpa in och laga sin egen mat i den egna lägenheten).
- Självständigt hushåll (där den boende lagar maten själv utan hjälp).

Päivi Adolfsson.

Alla formerna har sina för- och nackdelar. Att äta tillsammans kan lätt bli stökigt och institutionsliknande. Men det kan också ge upphov till en lugn och fin gemenskap.

Att ha enskilt hushåll kan vara bra för autonomin men det kan också bli lite konstigt när personalen säger: ”Varsågod, nu måste jag skynda till nästa lägenhet.” Och så sitter den boende kvar där i ensamhet och äter.

På samma sätt kan den som själv klarar av att handla och laga sin mat känna stolthet över detta. Men många vill ofta mer än de klarar av, vilket kan betyda att man mest äter halvtinad mikromat.

Också Päivi Adolfsson efterlyser bättre samarbete mellan personal i Daglig verksamhet och boendepersonal.

– Ofta kan de få samma mat och den bristande kommunikationen ledde t ex i ett fall till att en person med grav utvecklingsstörning som var lactosintolerant ändå fick mjölkprodukter till lunch, eftersom personalen i daglig verksamhet inte hade fått reda på detta av boendepersonalen.

Eva Flygare Wallén.

Särskolan kan vara en bra början

Eva Flygare Wallén har arbetat som sjuksköterska på Lindeparkens gymnasiesärskola i Stockholm i 20 år. Hon har i flera år arbetat med olika hälsoprojekt på skolan för att förbättra elevernas hälsa.

– Vi har prövat på mycket, berättar hon. Kostråd, bowlinggrupper, kostdagbok osv. men det gick inte så bra. Nu däremot har vi fått med skolan på att ta hälsofrågorna på allvar. Vi har en egen kock som lagar god och hälsosam mat och en hälsopedagog som ser till att daglig fysisk aktivitet ingår i schemat. Efter ett år har vi kunnat märka en påtaglig förbättring hos personalen och vi upplever en förbättring av elevernas hälsotillstånd – men den utvärderingen är inte klar än.

Eva Flygare Wallén har fortsatt att fördjupa sig i frågorna om hälsa och motion för personer med funktionshinder. Just nu är hon tjänstledig för att skriva sin doktorsavhandling. I den finns bl a en undersökning av 156 ungdomar i södra Stockholm. Den visade att över 50% av flickorna med lindrig utvecklingsstörning föll inom gränsen för övervikt/fetma.

Text och foto: Hans Hallerfors.

Grupper som löper extra stor risk att utveckla övervikt och fetma

- Personer med Downs syndrom
- Personer med lindrig eller måttlig utvecklingsstörning

Grupper som löper extra stor risk att utveckla undervikt

- Personer med grav utvecklingsstörning
- Personer med låg grad av självständighet
- Personer som blir assisterade med matning

Faktorer i gruppbostäder som kan bidra till mer hälsosam vikt bland de boende

- God tillgång till personal
- Tydlig struktur
- Personal som är engagerad och delaktig i måltidsplanering och matlagning

ur boken ”Äta, röra sig och må bra – handledning för personal i gruppbostad och daglig verksamhet”.

Stockholms läns landsting har tagit fram två böcker om mat, rörelse och hälsa i gruppbostad och daglig verksamhet.

Den ena riktar sig till personer med utvecklingsstörning, den är skriven på lättläst svenska och har inplastade bläddervänliga sidor.

Den andra riktar sig till personal och innehåller råd och tips kring hur man arbetar hälsofrämjande.

”Äta, röra sig och må bra – får dig i gruppbostad och daglig verksamhet”. 34 sidor. Pris 75 kr + moms och frakt.
”Äta, röra sig och må bra – handledning för personal i gruppbostad och daglig verksamhet”. 34 sidor.
Pris 75 kr + moms och frakt.
Kan beställas från tel 08-737 35 60.
E-post: halsomalet@sll.se

Vill du veta mer om mat och näringslära?
Bra webbadresser:

- Hälsomålet: www.halsomalet.se
- Folkhälsoguiden: www.folkhalsoguiden.se/mat
- Livsmedelsverket: www.slv.se

Omslagets konstnärer

Lina Mattson

Mirja Loutomäki

Peter Mårtensson

Maria Strömberg

Anna Albanus

Pernilla Frisell

Nina Ohranen

Skaparverkstan i Uppsala

Trädet på denna tidnings omslag är gjort av Skaparverkstan i Uppsala.

– Vi fick en beställning från en annan daglig verksamhet, berättar Pia Lind och Jenny Österberg som är arbetshandledare. Himlen är en mosaik av små tygbitar, trädet är gjort i brunt vävgarn som är doppat i tapetlim, marken är gjord av små skinnlappar och löven har målats med grön textilfärg.

Arbetet med trädet är ett grupparbete som pågick ett halvår och där där alla deltagit.

På Skaparverkstan arbetar sju personer som får hjälp av två arbetshandledare för att utveckla sitt skapande. Man arbetar mycket med keramik, men även med textil och målning och dator. En del av det man tillverkar säljs i en affär som en annan grupp inom daglig verksamhet driver. Överskottet från det man säljer går till att handla in mer material att arbeta med.

– De som arbetar här vill jobba med händerna och skapa, säger Pia Lind.

Skaparverkstan startade 1994. Men gruppen har ändrats allteftersom, berättar hon.

– Någon vill kanske prova på något annat inom daglig verksamhet. Som att arbeta på kafé till exempel.

INTRA nr 3/07 kommer ut i oktober.

Du som vill prenumerera på INTRA:
Betala 265 kr på postgiro 636 55 62-5
eller bankgiro 5308-1485.
Glöm inte att skriva din fullständiga adress. Då får du fyra nummer av INTRA framöver. Du kan också beställa prenumeration på fax: 08-97 11 04 eller e-post: intra@swipnet.se

Keramiktavlan är ett grupparbete om de tre elementen jord, hav och luft. Den är gjord på Skaparverkstan som tillhör Odins dagliga verksamhet i Uppsala. Kursledaren i keramik heter Henny Kjellberg.

Lättläst från LL-förlaget

www.ll-forlaget.se

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

LL-förlaget

POSTTIDNING B
INTRA, Kaktusvägen 38, 125 55 ÄLVSJÖ

Handikapp & Habilitering